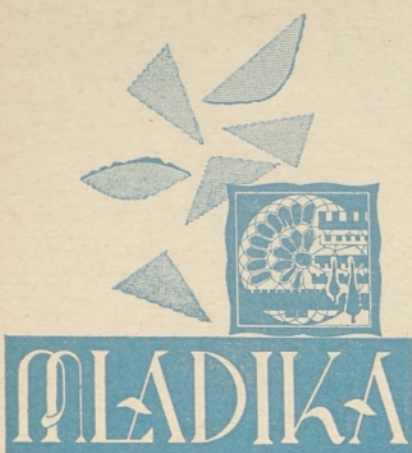

MLADIKA

LETO I. - ŠTEV. 5

JULIJ

1957

5

IZHAJA VSAKO PRVO
NEDELJO V MESECU

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Jože Peterlin: Umetnina	65
Vinko Beličič: Rdeči balonček	66
Tugomir: Soči	66
Ferruccio Jakomin: Večer v samoti	66
Mirko Javornik: Na obisku	67
Slavko: Samotna pesem	67
Stanko Janežič: Na tuji zemlji	68
Evelina Umek: Ni ga mogel imeti rad	69
Jože Peterlin: Gledališče	69
Počitnice	70
»Deseti brat«	71
Martin Jevnikar: Knjige	72
Jože Peterlin: Dve srečanji s prof. Salvinijem	72
Rafko Vodeb: Slovenska poezija v Španiji	73
Gregor Mikuz: Skavtski tabor	74
Stanko Zorko: »Vera in naš čas«	75
Lojze Škerl: Nova maša	76
Ivan Theuerschuh: Naše matere	76
Mnenja o ženi	77
Razgledi	78
Miranda Zafred: Oskar	80

Na platnicah

Pisma Mladiki — Jože Peterlin: Lite-
rarni pogovoriZunanja oprema: Janez PREPELUH
Vinjete poglavij: Franko PiščanecUredništvo: Trst, Via Trento 2
Gorica, Riva Piazzutta 18Uprava: Trst, Chiadino in Monte
1109, tel. 90-315 (Aldo Štefančič)Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Odgovorni urednik: Dušan JakominTiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica
Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

KONEC SOLE. KAJ PA ZDAJ?

Zaključek šolskega leta prinaša tolikim družinam skrbi. Tudi meni. Tri otroke imam, vsi so začeli svoje počitnice. Eden ima popravni izpit, dva sta zdelala. Skrbi me, kako jih bom zaposlil čez počitnice, da se ne bodo potepali in še bolj me skrbi, kaj naj naredim z njimi prihodnje leto. Ali ima sploh smisel pošiljati jih v šolo. Končali bodo šolo in ostali brezposelni. Ali ni bolje, da gredo takoj delat (seveda, če se mi posreči dobiti delo zanje), pa bodo do tedaj, ko bi končali šolo, že nekaj zaslužili. Neodločen sem. Eden je končal nižjo gimnazijo. Če bi ga poslal naprej študirat, sploh ne vem, na katero šolo bi ga vpisal. Posebno mi ni jasna razlika med realno in klasično gimnazijo. V obeh se učijo latinščine, na klasični je menda tudi grščina. Res ne vem, kje naj ta jezik moj otrok rabi. Skratka, polno skrbi mi roji po glavi. Ali bi mi hoteli nekoliko pojasniti te zadeve. Gotovo boste s tem marsikomu ustregli.

POČITNICE

so za otroka nekaj najlepšega. Doido se jih že veseli in komaj jih čaka. Zato naj jih tudi uživa. Tisti, ki jih je bolj zaslužil, ker se je vse leto učil, naj bo vse počitnice prost, tisti, ki je lenaril, naj dela tudi malo v počitnicah. Nekateri pa so manj nadarjeni, in kljub trudu niso uspeli. Naj v predmetih, kjer so slabotni, pridobe nekaj znanja v počitnicah, da bodo mogli razred dohitevati v novem šolskem letu. Za popravne izpite naj ne začno študirati šele zadnjih 14 dni. V tako kratkem času jim tudi še tako dobri inštruktorji ne bodo mogli pomagati. Nekaj počitnic, potem pa polagoma priprava. A brez izjeme vse otroke v počitnicah zaposlite. Naj se ne dolgočasijo in potepajo. Poleg razvedrila, kopanja, sončenja, izletov, kolonij, letovanja, branja in podobnega, naj pomagajo staršem. Naj vidijo, kako mati vse leto dela, trpi, malo spi; naj vedo, da njihov oče težko služi kruh in da iz dneva v dan hodi na delo, da preživlja družino. Naj v počitnicah otroci pomagajo v malenkostih, ki jih zmorejo; naj pripravijo očetom en sam korak, omogočijo materam urico počitka. To otrokom ne bo škodilo, ampak bodo postali samo bolj uvideni, znali bodo bolj ceniti žrtve in se bodo polagoma vživljali v zahtevnost življenja. Pustiti otroke v počitnicah brez

dela, brez nadzorstva, postopati in lenariti, se pravi, zelo slabo skrbeti za otroke.

V ŠOLO ALI NA DELO?

Najenostavnejša rešitev bi bila seveda najti primerno delo in poslati otroka služiti. Toda s tem ste njegovo življenjsko pot odločili. Ali se spomnite, kolikokrat ste že slišali: »Jaz bi bil tako rad študiral, pa moj oče ni imel smisla za to. Zdaj sem vse življenje nesrečen...« Res je, da morda ne bi bil dotični zadovoljen, četudi bi ga bil dal oče v šole, morda. A vendar ne bi mogel nikdar ničesar očetu očitati. Sole so danes drage. Vsakdo ne more dati otroka študirat. Toda, če le morete, ga pošljite, čeprav morda celo otroka bolj vleče v službo. Danes otrok nima tiste pameti kot jo bo imel čez leta. Zato otroka kar prisilite, da se bo učil. Seveda, če je brez vsakega daru, ga nima pomena siliti dalje v šole. Če pa je sposoben, potem pa naj šole konča. Največjo doto, ki mu jo boste dali, je izobrazba, doto, ki je neuničljiva in ki se ne da zapraviti. Vidite, da že danes zahtevajo povsod izobrazbo: obrtno šolo, trgovsko, nižjo gimnazijo, maturo itd. Pred desetletji ni bilo teh zahtev. A čez desetletja boste videli, da bo ta zahteva še večja. Kdor ne bo imel izobrazbe, ne bo mogel napredovati v službah. Napredne evropske države so že pred vojno zahtevale za najnezatnejše poklice šolsko izobrazbo, tako so na primer Čehi in Slovaki zahtevali vsaj malo maturo že za vsakega kmeta. Zato svetujem: izobrazba — nato pa v službo!

NA KATERO ŠOLO?

Ali hočete dati otroku možnost, da si izbere katerikoli poklic? Morda zdaj niti ne veste, kakšno nadarjenost ima, morda boste to spoznali šele kasneje. Torej naj gre v šolo, da bo imel kasneje vse možnosti odprte

Kadar boste mislili samo na nižjo izobrazbo, boste izbirali med slovenskimi obrtnimi in trgovskimi šolami (avviamenti). Ze po teh končanih šolah se odpirajo vašim otrokom velike možnosti dela in zaslužka. Ni resnična trditev, da otroci slovenskih šol ne dobijo služb. S tem se izgovarjajo samo tisti, ki iz kakih drugih razlogov ne dajo otrok v slovensko šolo. Na rojanski obrtni šoli na primer je polno ponudb na oglasni

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Vsaka številka Mladike stane 60 lir, po pošti 80 lir. Celoletna naročnina (10 številok) 600 (800) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 2½ dolarja

UMETNINA

Umetnina se je morala umakniti v ozadje. Prekričal jo je hrup nogometnih stav in boksarskih dvobojev. V ospredje je stopil stroj, avto, dirka, razbitje atoma, preteči težki obračun z ljudmi, idejami in svetovi.

Umetnina pa tiho in skromno izžareva svojo lepoto kot biser sredi rudnine. Ali bo res današnji človek hitel mimo še dalje samo za modo in krilatico dneva?

Umetnina je čutno upodobljena lepota. Lepota pa je delec Dobrote in Resnice in Pravičnosti. Zato hrepenenje naše duše in odrešenje zbeganega srca.

Iz grobosti časa in kričavosti ulice vabi umetnina, ki blaži in plemeniti ter v tišini osrečuje.

Umetnina je knjiga s čudovito lepo popisanim življenjem. Ne more je nadomestiti ne radio, ne televizija in ne dolga potovanja. Knjiga mora dobiti spet mesto v naših domovih.

Umetnina je pesem, je glasba, ne le ritmična popevka, ki nam je že pokvarila okus in zmaličila pojme o lepoti.

Kiparsko delo je umetnina in stavba, grajena v čudovitih sorazmerjih. In slika, ko nje barve pojo in senca kontraste poudarja.

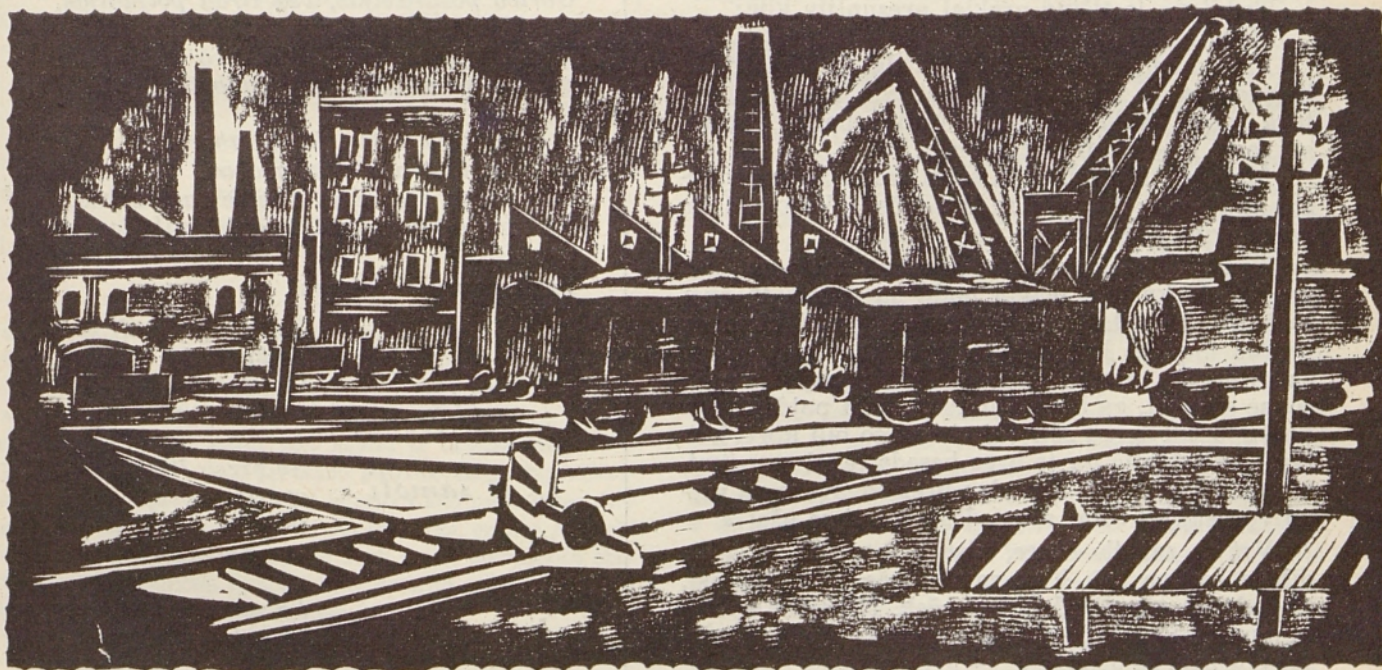
Vsaka pristna in resnična umetnina nas osrečuje, ob njej postajamo boljši in plemenitejši, ker blaži našo notranjost, ker nas vodi od krutosti in brezobzirnosti kričečega dne v spokojnost, v dobroto, v odpuščanje.

Iz ateljeja našega slikarja prinašamo sliko, da bi začutili njeno lepoto in jo prinesli v svoja stanovanja. Umetnik je ujel ritem stavb in žerjavov, ritem industrije. Lepota poje svojo pesem, da sega do srca. To je slikar Avrelij Lukežič.

Poskušamo peti pesem tudi mi vsi in pisati zgodbo življenja, ki nam bi prinesla drobec utehe in tolažbe in sreče.

Čudovito je svetišče umetnine. Stopamo skromno vanj in vabimo vse s seboj, da bi mimo brezobzirnosti in grobosti kričavega sveta pomagali graditi svet Duha, Lepote in Dobrote, ker verujemo, da nas bo ta odrešil.

JOŽE PETERLIN

A. Lukežič: Industrija (lesorez)

RDEČI BALONČEK

VINKO BELIČIČ

Izza nizkega omejka ob poti sta se pokazala dva svetla balončka: prvi moder, drugi rdeč. Pozbavala sta se vzdolž zidu, ki je ves tonil v zelenju. Lahkotna ko pena in lepa ko sanje sta se bližala toplo in neslišno, in nizko sonce ju ni spustilo iz poljubov.

Fantiča sta napeto gledala njuno bližanje.

»Mama gre!« je zavpil večji. Stekel je na vso sapo, se na ovinku sunkovito ustavil in se zastrmel v čudo. Manjši jo je z istim vzklikom »Mama gre!« nezadržno ubral za njim: nožice so migotale po pesku in prahu, a ni se spotaknil. Tudi on se je na ovinku ustavil in se zagledal. Pred njima je v nasmehu obstala mama: v eni roki je imela polno mrežo nakupljenih stvari, v drugi na vrvi dva neznansko vabljiva balončka — pa tudi onadva ljubeče vabljena v višine.

Dobila sta vsak enega — večji modrega, manjši rdečega — in ga tisti hip ne bi dala za ves svet.

»Samo pazita, da vama ne uide! Glejta, da se vama ne izmuzne vrstica! Držita jo čvrsto!«

In sta tekala po vrtu, da bi ju vsi videli. Gledala sta balonček, ki je plaval nad njima in komaj zaznavno kdaj nategnil vrstico.

Medtem se je sonce močno nagnilo in hrup hiše se je unesel. Večji fantič je že prišel noter in privezal balonček za drugi dan. Igračka je obstala na stropu in le zdaj pa zdaj malo podrsala po njem.

Mali fantiček pa je na klopi pod zorečo češnjo želel, da bi bil njegov rdeči balonček še višji in svetlejši. Počasi je odvijal vrstico in je bil ves zagledan v prstke. Nenadoma ni imel več ničesar med njimi...

Tedaj pa je tišino preklal presunljiv klic:

»Glejte! Glejte!«

Fantič se je zdrznil in pogledal kvišku: rdeči balonček se je pozibaval nad streho, sredi največjega sonca. Kakor osupel zaradi nenadne prostosti se ni mogel odločiti, kam bi šel.

Mali je strmel vanj in se ni ganil. Srčece v prsih je klicalo: O, vrni se, balonček! Verovalo je, da se vrne. Zakaž se pa ne bi vrnil!

Toda balonček je zaneslo najprej malo na levo, nato malo kvišku, potem malo na desno, in spet kvišku — tako da je bil zmerom manjši. A ni se mu preveč mudilo, ker ni bilo nobenih preganjalcev za njim. Po vrtu so tekali veliki in majhni: vpili so, se smejali, ga kazali, ugibali, kam pojde, in ga niso spustili spred oči. Vsi obrazi so bili uprti kvišku. Mali fantič pa je brez besede tekal za njimi, še vedno poln vere, še vedno brez odgovora na večno vprašanje: »Kaj si pa delal, da ti je ušel?«

Vrt so zakrile sence, visoko v zraku pa je še dihala sončna luč. V to zamirajočo luč je počasi, po ovinkih plaval rdeči balonček. Nikamor se mu ni mudilo. Včasih je obsijan zginitil za hip, a se vnovič pokazal, še drobnejši — le še pika.

»Ni ga več!«

»Jaz ga še vidim: glej ga tam! Dobro poglej!«

»Tisto je vrana ali pa lastovka, ne balonček!«

Mama, ki je imela najvztrajnejše oči, ga je videla najdalje. Z nekim posebnim čustvom je gledala za njim. Ko pa ni imela več kaj videti in je bilo iz višin pričakovati že pozdrav prve zvezde, se je sklonila k malemu, ki se je bled in kot notranje ohromel tiščal k njej — zdaj že brez vere.

»Kam je šel balonček?« je vprašal očitajoče.

Večji pa je modro odgovoril: »Razpočil se je. Ali pa ga je veter zanesel v kako tujo deželo. In tam se bo igral z njim kak drug fantek, samo da bo bolj pazil nanj kakor ti.«

Mali je bil pred jokom in mama ga je vzdignila v naročje.

»Saj ni res! Visoko gori pod nebom, že blizu zvezdic, so ga prestregli angelčki. Spravili so ga in dali ga bodo Miklavžu. Če boš priden, ti ga prinese Miklavž, ko bo njegov god. Prav tak rdeč balonček, ki ti je ušel, ti prinese. Mogoče bo pa še lepši!«

Malemu je nova vera olajšala srčece in razsvetlil se mu je obrazek.

TUGOMIR

Soči

*Soča, zamejcem pozdrave prinašaš,
vseh bratov in sester pesmi odmev,
tihu šepeteš v valovje kipeče,
našega sonca srkaš odsev.*

*Gorico pozdravljaš, vsa Brda poljubljaš,
smehljaš se tovarnam, v Kras zastrmiš.
V razširjeni strugi, z Vipavo v naročju
valovje pomirjaš, z njo žuboriš:*

*O prednikih naših, ki tu taborili,
so priče imena vasi in grobov.
Otožna, le včasih v obrežje zapljuskaš,
ko zemljo namaakaš — zgubljenih domov.*

FERRUCCIO JAKOMIN

*Zasanjani topoli
na bregu in ciprese
samotne naokoli
v temino gube se,*

Večer

v samoti

*Na bregu Rižane
vse tiho nocoj,
so ptice skričane
tam našle pokoj.*

*Le zate, srce,
ni pokoja nikjer.*

Pot k slovenskemu pesniku, živečem nekje v večnih, čarnih vrtovih na pobočju Janicula, bi morala biti — kakor pot k slehernemu pesniku v Rimu in kjer koli — drugačna, kakor je pa moja. Ne v diplomatskem avtomobilu najmanjše svetne in največje duhovne države sveta, marveč peš, takole v rožnatem predvečerju; po sledih v zaton potujočih oblakov; po strmi kamniti poti, zglajeni od stoletij hrepenenj, solza in greha, ki se kakor v vzdihih zaganja od Tibere do okovanih ostankov hrasta Torquata Tassa, okoli katerih se še vedno neslišno ovijajo njegove sanje o osvobojenem Jeruzalemu in o neizpolnjeni ljubezni; s srcem, še polnim odbleskov iz oči stotine milih rimskih Madon; s srcem, polnim daljnega šelesta pozabljenih fontan, mraku pod pinijami in drhteče svetlobe nad obzorji... Skratka, nekako tako, kakor je zapisal pesnik, h kateremu grem, ko je dejal:

»Izpili bomo sončni vonj sadov
in kakor ptice, trudne od vetrov,
utonili v dobro luč pozabe...«

Toda v poeziji Rafka Vodeba, ki nas je spomladi 1953. presenetil s svojo, žal predrobno zbirko »Kam potujejo oblaki«, je skoraj nekaj, kar opravičuje to netradicionalno romanje k pesniku kot človeku v njegovem vsakdanjem življenju.

SLAVKO

Samotna pesem

*Nocoj
je za vasjo
zapel samoten bor
otožno pesmico.*

*Obujal je spomine:
»Nekoč nas je bilo
vse do ravnine
in peli smo glasno!«*

*Nocoj
pa za vasjo
samoten bor
otožno pesem poje.*

nju in okolju. V njej je poleg osnovne lirike, ob kateri odzvanja srce, še nekaj, kar je v borni, otožni žetvi slovenskega povojnega pesništva redko, skoraj nepoznano. To je nevsiljiva, zadržana novost čustvovanja, izraza in oblike; novost, ki spet enkrat daje slutiti nekaj poti naprej iz slepega kroga večkrat votlega in pogosto pretirano povelečevanega župančičevstva, iz katerega se je do zdaj le redko kdo rešil. Poleg drugega je Vodeb uvedel v slovensko liriko na primer japonski »haj — kaj« in sicer kot sebi in svoji pesmi ustrezajočo obliko, ne kot eksotično igračkanje, s katerim se je morda pri nas ta ali oni poskusil pred njim.

»V večeru pinije gorijo,
smaragdi temni sred krvi.
Le kdo me vabi na sedmino?«

Kdo ne bo ob tem liričnem poblesku čutil, da so prav te tri vrstice edina oblika, v kateri je pesnik povedal tisto, kar je hotel, tako, kakor je moral?

Ta novost v njegovem pesniškem delu je lahko samo sad pristnega in globokega umetniškega gona, pa širokega pogleda ter vsestranskega doživljanja bližnjega in daljnega, današnjega in davnega sveta v ozračju, ki našemu tradicionalnemu ni kaj dosti podobno. Vodebu je to v odločilni meri dal Rim, kjer že leta živi, in sicer povsem drugače, kakor njegovima pesniškima prednikoma z isto usodo: Silvinu Sardenku ter Mihaelu Opeki. Da je to res, me je prepričalo prvo srečanje ter obseg večernih pogovorov z njim in o njem na Janiculu...

Pred pol ure sem stal na balkonu bivše vatikanske zvezdarne, kjer so zdaj nameščeni lepi in smotrno urejeni oddajni, registracijski in tehnični prostori vatikanskega radia, druge najmočnejše postaje na svetu, ki misli v kratkem postati prva. Gledam na Rim, ki ni menda od nikoder tako lep in tako vsemu svetu razprostrt kakor od tukaj. Napol poslušam statistike prijaznega patra: 24 ur nepretrganih oddaj na dan, v petindvajsetih jezikih, štirikrat na teden v slovenščini — v vsega sveta prihajajo pisma, kako lepe so slovenske cerkvene in svetne pesmi, ki jih oddajajo tudi za druge narodnosti.

Spremljevalec razlaga, razlaga... Iz kupole vrh postaje lete na vse vetrove sveta šifre z navodili državnega tajništva za boj proti velikemu zoprniku. Ni slišati ne besede, ne signala, toda človeka tlači k tlom občutek, da je sam in neboljen, s srcem, ki si želi vse drugega, znašel v enem žarišču spopada svetov, v katerem nista posameznik, njegovo koprnenje, njegova strast in usoda nič... Potem zaveje od kdo ve kje neubranljiv in osvajajoč vonj, ko da prihaja z drugega, lepšega in resničnejšega, nepoznanega sveta; vonj po gardenijah, rožah ljubezni in poezije...

Čez nekaj neskončnih minut se znajdem nekje povsem drugje in z občutkom, da sem med tem, kakor v padajočih sanjah, pridrvel iz enega veka, enega sveta in enega življenja v nekaj povsem drugega in mi je od nekdanj ostal samo še vonj po poeziji. Stojim na ploščadi kolegija De Propaganda Fide in se oziram za kakim belim obrazom, ki bi mi povedal, kje naj iščem človeka, katerega bi rad dobil. Krog mene so samo Vzhodnjaki, oblečeni v črno zahodne vere, ki nimajo v obrazih ničesar določenega, marveč samo tisočletja čudnih skrivnosti, čudnih modrosti in čudne spokojnosti v očeh. Tujem kleriku, ki me po vprašanju popelje v sprejemnico, se ob Vodebovem imenu na kratko, toda radostno in spoštljivo zasveti pogled. Na drugo vprašanje, katerega me je malce sram, pove, da je Japonec. Sam tega ne bi dognal. Iz vljudnosti začnem govoriti o Japonski, o njeni obnovi, o njeni življenjski sili. Klerik se smehlja s tistim azijskim, komaj zaznavnim sproščanjem ustnic, ki je lahko smeh ali ne; ki nima ne začetka ne konca. »Že,« pravi, »obnova, seveda. Toda vi in mi pojdemo po zlu, če ne bomo našli obnove duha. Mi smo treščili iz materialistične megalomanije niže kakor na tla. Zdaj smo prišli k vam, da nam daste Boga, vere v visoko in lepo in nekaj nove miselnosti. Če nas boste znali razumeti in se boste zavedeli, kaj je vaša naloga, boste rešili sebe in nas. Evropo, Azijo, svet, človeštvo. Reverendo Vodeb razume. On je pesnik. Potrebujemo pesnikov, ki so apostoli.«

Preden je mojega začudenja ob tem nepričakovanim, preprostem, a strahotno dramatičnem povzetku vse svetovne problematike konec, je Japonec že izginil. Ni ga nazaj tako dol-

go, da se lahko zavem nekaterih dosegljivih resničnosti v tej brezčasovni čakalnici, polni resnih papeških in kardinalskih podob po stenah; polni daril in spomenic z vsega sveta. Pesnik Vodeb je v navadnem življenju vicerektor kolegija De Propaganda Fide. Ta zavod je poleg državnega tajništva danes zatrdno najpomembnejša ustanova katoliške Cerkve. Naloga zavoda je, vzgajati duhovščino, največ domačo, za Azijo, Afriko in tiste predele sveta, ki jih je treba pridobiti za krščanstvo in njegov duhovni red, ali pa jih bo pridobil zase nekdo drugi. V kolegiju je, kakor zvem pozneje pri večerji, blizu 400 gojencev, od Korejcev do Nigerijcev, pripadajočih petintridesetim narodom in govorečih šestdeset jezikov. Poleg Rima ter njegove verske, umetniške in človeške mednarodnosti je vzgojitelju, ki ni zgolj svojestranski, tukaj na razpolago vsaj trideset povsem novih miselnosti, trideset psihologij in filozofij, umetniku pa trideset novih, v glavnem povsem neznanih izročil; trideset bolj ali manj starih, bolj ali manj preprostih književnosti in pojmovanj lepote. Noben slovenski pesnik še ni delal in zorel v takem svetu, ki ga lahko neskončno oplodi, a ki se sam v njem lahko tudi izgubi...

Ko se Japonec vrne, se skoraj zares smeji in se klanja. »Reverendo vicerektor je zelo vesel. Prosi, da izvolite malo počakati. Povedal je, da ste vi prvi tiskali njegove pesmi v svoji reviji in da ste tudi pesnik. Poznate kaj japonske poezije?«

Težko je pritrdati, če človek ni mogel brati drugega ko Gradnikove in Župančičeve prepesnitve Klábunda in drugih bolj ali manj točnih nemških posredovalcev japonske književnosti. A še preden je treba odgovoriti, si tuji duhovnik že misli, kako mora biti, in rajši nadaljuje sam:

»Reverendo Vodeb jo spoznava. Našo poezijo in filozofijo in estetiko. Naša poezija je popolnejša od vaše. Pri nas poet pesem začne, konča jo pa človek, kateremu je namenjena in vsakemu izzveni po svoje. Vaša lepota je v zaključenosti in popolnosti, naša v nedokončanosti, ki je odprta za vse. Kar človek ustvari popolnega, postane pusto. Samo ljudje, ki ne težé za končnostjo in popolnostjo, imajo bodočnost, ter bodo šli vedno naprej. Vi se tako lahko utrudite, mi ne. Zato za nas tisočletja ne pomenijo nič, ker je pred nami vedno vse odprto. Toda za rešitev po božji volji je potrebna združitev vašega in našega. Zato se moramo poznati in razumeti po dušah. Reverendo Vodeb to razume. Za začetek pripravlja antologijo japonske poezije v vašem jeziku. Vsi mu pomagamo pri tem. Za njo bo pripravil še antologijo korejske, vietnamske in maorske. Kitajsko že delno imate. Tako boste spoznali nekaj bistvenega iz petih poglavitnih azijskih umetnosti in miselnosti...«

Zdaj je čas, da se spoznava z Japoncem, ki mi je povedal o nekem slovenskem pesniku skoraj več, kakor bi mi pa morda celo on sam. »Sawada,« reče. »Sawada? Ni bil to nekoč pred vojno vaš veleposlanik v Parizu ali nekje v Evropi?« »V Parizu,« odgovori. »Bil je moj oče...«

Pogledam ga, a mu ne morem določiti let. Lahko jih ima dvajset, lahko štirideset. Na teh obrazih ni za nas ne starosti, ne narodnosti, ne čustva. »Ste študirali na Japonskem?« »Da, pred vojno. Med vojno sem bil mornariški poročnik. Bil sem navzoč ob podpisu brezpogojne vdaje na krovu oklepnice »Missouri«. Vem, kaj je poraz in polom vsega. Zato sem prišel v vašo Cerkev, in sem, da bi doživel zmago, ki naj reši vse. In reverendo Vodeb mi pri tem pomaga...«

Ko pride pesnik sam pome, se pozdraviva tako, kakor se pozdravljajo ljudje, ki se niso nikoli videli, a se vendar v bistvu poznajo, ker so drug drugega brali in tako srečali svoj najbolj resnični in najbolj človeški obraz. S tem je obisk pri njem pravzaprav nekako v glavnem končan. Zvedel in zaslu-

til sem o njem in o njegovem svetu več, kakor pa če bi ga bil srečal na prvi korak, dasi govoriga še dolgo in mnogo. Pogovarjava se nekaj v njegovi sobi, kamor neprenehoma prihajajo azijski, afriški in tihomorski kleriki, in kjer zvem, kako mu pomagajo pri prevodih iz svoje poezije. Potem govorimo med večerjo v jedilnici pri vodstveni mizi, za katero sedi toliko narodnosti, kolikor je ljudi, katerim je na meni zanimivo vse, kakor je meni na njih. Nazadnje govoriga dolgo v noč za mizo v vrtu tujega janiculskega drevja in tujega cvetja. Prav blizu dehte, v prvo ali drugo cvetoče lipe, ki jih je Vodeb v tem mednarodnem verskem in političnem panju zasadil za to, da se je tukaj, nad Rimom, z njimi podpisal kot Slovenec.

Pripoveduje mi tisoč stvari: o svojem slikanju, zakaj poleg pesnika in duhovnika je tudi slikar; o Prešernu, kateremu so v neki grški antologiji svetovne lirike prisodili toliko pro-

STANKO JANEŽIČ

Na tuji zemlji

*Opevajo te pevci daljnovidni,
v besedo in napev in v žarke barve
love lepote tvoje čudo,*

*a jaz ko slep in gluh čez tebe hodim,
srce in duša v daljo hrepeni:*

*kje ste, gorice vonjajoče, temne šume
in njive, v vetru valujoče, pšenica žolta, bela ajda?
Kje ste, domovi svetli, med zelenjem dremajoči,
in cerkve prazniške po holmih?
In kje si ti, beseda moje rodovine
in pesem, vrisk in jok slovenskih src?*

*V tihih zvezdnatih nočeh skrivnostim prislušujem:
samotnega izgnanca tajno obiskuje — Domovina.*

stora kakor Goetheju; o težavah z zbirko »Kam potujejo oblaki«, ki jo je moral izdati v samozaložbi, kakor je to usoda vse slovenske svobodne književne tvornosti, kljub toliko hvalisani naši kulturni zavednosti; o usodi in boju mlade slikarice Ivančeve, ki je njegove pesmi opremila tako, da so nedvomno ena najlepših slovenskih povojnih izdaj; o svojih zanimanjih in srečanjih v tem razviharjenem središču sveta. Govoriga o slovenstvu in njegovih problemih, o naši književnosti, o njeni vrednosti, o njenih starih in novih hibah. Skratka o vsem, samo o njegovi poeziji ne. Pesnik ne govori o svoji pesmi, marveč govori po njej tako, kakor ga hoče vsakdo sam razumeti.

Vonj njegovih lip znova in znova preglasuje motnjavo neznanih tujih vonjav, šelest tujega listja in skrivnostnost tujih senc. Ne, da bi ne spadal v to bujno, raznoliko harmonijo rimske vesoljnosti, toda navzlic temu ostaja svoj — kakor je kljub svetu tu, kljub vplivom in miselnostim, v katerih živi Rafko Vodeb, ostala svoja, slovenska, njegova poezija, katere poslanstvo je napisal v verzih:

»Mojih rok
odprt obok
in čas.
Ves svet je v njem
in Bog
in čas.«

NI GA MOGEL IMETI RAD

Klicali so ga. Počakal je nekoliko. Bila je babica. Odvrigel je knjigo in šel v kuhinjo.

»Kaj je?« je vprašal.

»Kje tičiš!« Nato je starka malo pomolčala. »Noge mi vsak dan bolj otekajo, sicer bi šla sama.«

»Dedu neš malico!« je čez čas dodala. Vzel je krožnik, kruh in vilice. »Na koncu njive je,« se je še obrnila za njim.

Videl ga je že od daleč sključenega nad zemljo. Sadil je.

»Nono!« je zaklical. Toda bil je predaleč in starec je bil gluha. Prišel je bliže in nerodno postavil krožnik na tla. Kruh in vilice je še vedno držal v roki.

»Nono!« je zaklical še enkrat in pokazal na kruh v roki.

»V omari so obrazci za športno stavo«, je spregovoril starec, ko je prišel bliže. »Poglej, koliko točk sem zadel!« Pri tem se je nasmehnil. Izraz na njegovem obrazu je bil hkrati hudo mušen in otroško naiven.

Fant ga skoro ni poslušal. »Bom, bom,« je prikimal. Ni se mu ljubilo kričati.

Starec je sedel. Slamnik mu je zdrsnil z glave. Imel je plešo in košate obrvi.

Odkar ga je poznal, je bil nono vedno tak. Samo da je sedaj še bolj sključen, je pomislil Igor. Čudna misel se mu je prikrdla v glavo: misel na smrt. Bolje bi bilo, da bi prej umrl kot nona. Kdo ga bo sicer vzdrževal! Tak kot je!

»Na, neš nazaj!« Starec mu je dal prazen krožnik. Ostalo je še nekaj kruha.

Fantu je bilo štirinajst let in starec ni bil njegov pravi ded. Zato ga Igor ni maral. Nekoč ga je imel rad. Nono je bil še sedaj navezan nanj. Do vseh ostalih v družini je bil mrzek, le z Igorjem je bil drugačen.

Vedel je, da ga je nono pestoval. Vendar ga ni mogel imeti rad in spoštoval ga ni. Zato mu je bilo vedno, kadar je govoril z njim, nerodno. Bal se je, da bi starec razumel njegove misli.

Spominjal se je, kako je pretepal babico. Takrat se je večkrat upijanil. Igor se ga je bal. Ko ga je pa pijanost minila, sta bila spet prijatelja. In kadar je dobil pokojnino, mu je vedno dal nekaj malega.

Starec ni bil že dolgo več pijan. Toda Igorju je ostal spomin na to in ga je obsojal.

Prišel je do hiše. V kuhinji je dal babici prazen krožnik in vilice. Nato je poiskal v omari obrazce za športno stavo in časopis. Začel jih je pregledovati.

»Devet, deset, enajst...« Bilo je samo enajst točk. Škoda! »Nona! Povej mu, da jih je enajst,« se je obrnil do starke.

»Pojdi mu povedat! Vesel bo« je zaprosila.

»No, pa grem,« je zamrmral in stekel na njivo. »Nono! Lahko bi jih bilo dvanaajst, je zakričal nekaj korakov od njega. Starec se je zravnal in se nasmehnil. »Jih je dvanaajst,« je vprašal.

»Ne!« je odgovoril fant in žal mu je bilo. Smeh na starčevem obrazu je zamrl. Igorju se je zasmilil: vedno sanjari, da bo nekoč zadel trinajstico.

Žal mu je bilo tudi, da je prej tako mislil. Starec se je sklonil. Igor se je zazrl v njegov zagoreli hrbet. Na njem so se lesketale potne kapljice.

»Revež,« je zašepetal fant sam pri sebi »garati mora od teme do teme.«

Odšel je in v sreču se mu je porodil neznan občutek krivde. Morda ne bi smel biti tak do njega. Ne smel bi ga obsojati.

Toda ni mogel drugače. Ni ga imel rad.

Skušal bom biti vsaj prijazen z njim, je pomislil.

B. NUŠIČ: ŽALUJOČI OSTALI. Slovensko narodno gledališče v Trstu je zaključilo svojo letošnjo sezono z Nušičevo veseligrjo »Zalujoči ostali«. Po dveh predstavah v Trstu je odšlo na turnejo po Jugoslaviji.

Tržaški Slovenci dobro poznajo Nušičevo dramatik. Videli so že več njegovih komedij. A tokrat niso videli tistega Nušiča kot so ga vajeni: komediografija Srbije, satirika beograjske družbe polpretekle dobe, slikarja srbskega utripa življenja in folklornega pridiha balkanskega človeka. Tokrat je Mikula Letič preselil srbsko tipiko na tržaške razmere minule dobe. Dal ji je nekaj domačega, tudi pristnega, vendar je Nušič zgubil vse na svoji tipičnosti in pristnosti. Res, da je komedija »Zalujoči ostali« ena izmed tistih njegovih del, ki imajo morda najmanj značilno samo srbskih in beograjskih posebnosti, pa največ občečloveških potez, vendar Nušič več to ni. Vprašanje je, ali je predstava s tem pridobila ali izgubila.

Režija je bila poverjena Modestu Sancinu, ki je predvsem mojster v komiki in je bilo že v tem pričakovati poudarek v lahkotnosti in zunanjo učinkovitost igranja. In za tem je tudi res režija težila. Le tako je mogoče razumeti nekatere prav vulgarne izraze kot jih n. pr. govori Nande Meula. In le zaradi plehkega učinka je mestoma prehajala govorica, posebno šjore Marjete, v popoln naturalizem. Mestoma govore osebe stare italijanizme, ki že davno niso več živi. Te bi bilo mogoče z lahkoto nadomestiti s slovenskimi izrazi. Ugovor, da so res tako ljudje govorili, ne drži. Kajti vloga poklicnega narodnega gledališča je mnogo višja kot pa oživljati revščino pogovorne preteklosti, pa čeprav le zato, da bi se občinstvo smejalo. Sodim, da si bi smel dovoliti take jezikovne grobosti kvečjemu kak povprečni dilektantski oder, nikakor pa ne poklicno gledališče, ki bi moralo biti učitelj najlepše in najbolj pristne slovenske besede. Narečje res da prinese mnogo domačnosti, toda to narečje mora izbirati vendarle stare domače izraze, ki so še vedno slovenski.

V ostalem pa je režija dala predstavi posrečen ritem. Modest Sancin je spretno zreziral skupinske prizore in je dal predstavi z odhodi iz sobe, polno globino. Tudi kričavi prizori so imeli pravilno mero. Osebe v splošnem žive, v kolikor preveč heterogeno ne teže vsaka v svojo smer, tako Gigi Celada v neko papirnato podobo, odvokat Petrovič v književno, šjora Marjeta spet preveč v naturalizem.

Igrali so: Joško Lukež, Rado Nakrst, Danilo Turk, Silvij Kobal, Miha Baloh, Ema Starčeva, Zlata Rodoškova, Stefka Drolčeva, Valerija Silova in Tea Starčeva. Za slovo je Anton Požar zaigral brezposelnega meščana Pepeta. S Požarjem odhaja iz poklicnega gledališča človek, ki je vezal gledališko tradicijo nekdanjega Narodnega doma s sodobno potjo. Požarjeva služba Taliži je bila nesebična in skromna predanost slovenski besedi in umetnosti.

Enostavno, a odgovarjajočo sceno je zamislil slikar Jože Cesar.

Jože Peterlin

Tržaški učiteljišniki igrajo Ingoličevo veseloigro »Našli so se«

Vedno močneje je trkalo sonce na šolska okna. Mladi obrazi so se obračali za njim: najmlajši so postajali vedno bolj nemirni in zmeraj manj zbrani; dekliške oči so zasanjano zrle za žarki in iskale cvet na drevesu; fantovski nemir se je odražal v vsaki besedi, ki jo je izgovoril — gledal je in poslušal, kakšen odmev bo imela med dekleti in fanti... Čudovita je pomlad, ko sonce zmaguje in ko življenje brsti. Nemir je v zraku in čudno lepo je v svetu. Tedaj v šoli hitimo, da bi opravili še tisto delo, ki nam je naloženo za to leto. Hitimo, da bi vsaj še nekaj za življenje nabrali. Potem se pripravljamo na zaključne prireditve, da bi pokazali staršem, učiteljem in prijateljem, da nismo sedeli zastonj v šolskih klopeh.

Ah, te naše šole! Naše najdražje imetje so, naše največje bogastvo, naše veliko upanje. Tisti mali mali otroci, ki s tako skrbjo pripravljajo svoje naloge in potem pripovedujejo kot veliki junaki svoja doživetja.

Potem malo večji na strokovnih šolah, ki mislijo morda že na delo. V laboratorijih in delavnicah urijo svojo zmogljivost. Izdelani predmeti so skromni, a kažejo vendar toliko volje.

Spet večji pojo v zborih, drugi igrajo in odkrivajo v umetnosti lepoto življenja, ki ga je zamislil in ustvaril pesnik.

Hodimo od šole do šole in smo veseli te volje in tega hotenja. Veseli smo naše slovenske

Prizor iz Goldonijevega »Lažnivca«. Igrajo goriški dijaki.

POČITNICE MORJE

mladosti. V teh nekaj slik ja zajet neznamen del vsega pisanega in živega življenja, samo delček. Vse večji je. Da bomo vedeli, da je, zato vsaj delček na teh straneh prinašamo v slovenske domove.

A zdaj je že sonce visoko, morje je čudovito in gore tako lepe. Mnoga šolska vrata so se že zaprla in mladi drobiž se je razšel na vse strani. Obala je oživela. Tisoči mladih, ogorelih teles se zibljejo na lahnih valovih.

Spet drugi so odhiteli v gore. Biti v planinah, v čistem zraku, na gorskih velikanih, se pravi biti v samem božjem naročju: sredi lepote in z neštetimi doživetji.

Počitek po delu. In ta počitek iščemo na morju, v planinah, nekje na deželi v naravi, stran od ropota motorjev in kričavosti mesta. Naši najmlajši so se že odpeljali v kolonije v Devin ob morju, v Paularo, v vzhodje Dolomitov. V novem razpoloženju odmeva smeh in pesem. Vse drugo se je umaknilo, nihče ne pravi, da so grla preglasna in preveč kričava. Celo odmev krepi vrisk in pesem.

Učiteljice hodijo previdno za prešerno mladostjo, da prestrežejo korak, če bi hotel predaleč. A to je zdaj ena družina: nič več Barovinova in Čepinova in Grgič, ampak le Breda, Lučka in Gregec... Ena sama družina. Nič več učitelj in učenec, ampak samo še dober prijatelj, ki namesto mamice in očeta pazi na mlado razposajenost in zdravje.

SONCE, GORE...

Mladost poje in zdravje vriska, ah lepo je, prelepo v počitnicah!

Le tisti najstarejši, ki delajo zadnji izpit, da bi z maturo dokazali, da so zreli za prvi samostojni korak v življenje, tisti pa so še vedno v šoli. Za zeleno mizo odgovarjajo na stroga vprašanja, se tu pa tam za trenutek zmedejo, pa se spet z neko neznano silo oprimejo volje, ker hočejo zmagati v tem razgovoru. Dokazati hočejo, da niso hodili zaman v šolske gimnazijske klopi osem polnih let. Odgovarjajo resno in stvarno. Odhajajo in prihajajo novi. A samo še nekaj dni, potem bodo tudi ti končali. Tudi maturantje bodo odšli za soncem, na morje, v planine, na počitnice.

Prihajajo v življenje mladi slovenski tržaški izobraženci. Veseli smo jih. Gotovo čutijo naloge, ki jih čakajo. Mnogo mislimo na nje, na njihovo bodoče delo. Ni mogoče, da bi se razgubilo nad 70 mladih ljudi, ki maturira. Razgubilo po kavarnah in plesiščih, po pohajanjih in brezpredmetnih govoričenjih. Sedemdeset mladih in zdravih ljudi je sila, ki lahko gore prestavlja, če je v njej ena volja in eno hotenje.

Del teh mladih ljudi bodo zbrale Ukve, da bodo v soncu in zraku krepili telo in duha. Ukve, ki so že lani polagale temelje skupnemu kulturnemu delu tržaške mladine.

Slovenska mladost vriska in poje pod vročim soncem, na morju, v gorah...

Učiteljšče iz Trsta poje na akademiji. Dirigira prof. Marija Zupančičeva

DESETI BRAT

na slovenskem taboru

Tretjo nedeljo tega meseca (21. julija) bo na Repentabru tradicionalni slovenski tabor. Letos je Prosveta izbrala Jurčič - Govekarjevega »Desetega brata« kot glavno točko tega prosvetnega praznika.

Dolga leta Tržaški Slovenci že nismo videli te igre v tej obliki. Prvo leto po zadnji vojni jo je igralo SNG, toda v Delakovi priredbi, v obliki slik. Tisti »Deseti brat« pa, ki ga poznamo Tržačani še iz Narodnega doma, bo pa po desetletjih znova zaživel na Repentabru.

Več bomo o igri poročali v prihodnji številki. Danes opozorimo le na to, da bo to naša največja vsakoletna prosvetno kulturna prireditev.

Goriške srednje šole so letos zaključile šolsko leto z zelo uspelimi kulturnimi nastopi.

Posebno lepi so bili pevski nastopi pod vodstvom prof. Fileja, ki je strokovnemu znanju dodal dobrošno mero ljubezni. Letos pa je presenetil tudi dramski nastop dijakov, ki so pod vodstvom M. Komaca dovršeno zaigrali vesele Galdonijeve ljudi.

Goriški dijaki pojo pod vodstvom prof. Fileja.

KNJIGE

MIMI MALENSEK: PLAMENICA. Roman o Primožu Trubarju. Izdala januarja 1957 Primorska založba Lipa v Kopru kot svojo 50. knjigo. Strani 540.

Roman Plamenica je trodelen in prikazuje Trubarjevo življenje od otroških let do smrti. V prvem delu ga srečamo kot dečka v očetovem mlinu na Rašici na Dolenjskem, nato ga spremljamo na njegovi šolski poti na Reko, v Salzburg, na Dunaj, v Trst in spet na Dunaj in v Trst, kjer postane leta 1530 duhovnik. Na teh poteh ni doživel nič izrednega, čeprav je bila doba zelo razburkana in je tedaj nastopil tudi že Luter. Trubarja protestantizem ni zajel v globino, čeprav je bil njegov zaščitnik tržaški škof Peter Bonomo naklonjen protestantskemu gibanju. Tudi ljubezen do Julije, sestre poznejšega koprškega škofa Vergerija, ni zapustila v Trubarjevemu srcu globljih sledov.

Drugi del obravnava Trubarjevo dušno pastirstvo na Slovenskem. Poleg Loke pri Radecah, ki jo je dobil Trubar že pred posvetitvijo, mu je dal Bonomo še vikariat v Laškem in cerkev sv. Maksimilijana v Celju. Trubar je odšel v Laško, a si ni znal pridobiti ljudi, ker jim je govoril z visoke prižnice, dostikrat s trdo besedo, namesto da bi šel mednje in jim pomagal z besedo in dejanjem. Kmalu se je z ljudmi tako sprl, da je moral pobegniti v Trst. Bonomo ga je spravil v Ljubljano za pridigarja. Po krajšem času se je moral spet umakniti za dve leti v Trst, nato se je vrnil kot kanonik v Ljubljano. Leta 1548 se je umaknil na Nemško, da se je iz ognil ječi.

V teh osemnajstih letih sta Trubarja pretresli dve stvari: materina smrt in ljubezen do dvajsetletne Barbare Klaus iz Celja. Materina smrt je bila zanj bridka, kajti mater je ljubil nad vse drugo; bila mu je vzor lepote in čistosti. Ko je klečal ob umirajoči materi in molil, se je zavedel, »kaj je bilo vzrok, da se vse doslej ni mogel odločiti in postati popolnoma evangeljski... Mati je bila, ki ga je zadrževala! Ni bil razum, ki ga je silil stati ob strani, bile so le srčne vezi, ki jih ni mogel, ni upal pretrgati.« Umirajoči materi je obljubil, da ne bo nikoli odpadel od vere. In malo pozneje je prav tako odločno izpovedal svojo katoliško vero. Tudi ljubezen do Barbare ga tedaj ni vrgla z ravnotežja.

Tretji del romana se godi na Nemškem. Trubar je odpadel od katoliške Cerkve in postal protestantski pridigar v različnih krajih, nazadnje v Derendingenu, kjer je leta 1586 tudi umrl. Oženil se je z Barbaro Klausovo, ki mu je dala tri otroke. Po njeni smrti se je poročil z neko prepirljivo Klaro, s katero pa ni bil srečen. Največje njegovo delo na Nemškem je bilo pisanje slovenskih knjig. S tem, da je leta 1551 izdal Abecednik in Kateklzem, je položil temelje slovenski književnosti. Pri tem je imel mnogo dela in težav, doživljal je razočaranja in nasprotovanja, toda kljub vsemu je izdal nad dvajset knjig.

Plamenica je roman o Trubarju človeku. Trubar v knjigi zaživi, z dobrimi in slabimi lastnostmi, z boji in težavami, pa tudi z uspehi in zadovoljstvom. Ker je o Trubarjevem življenju tako malo podatkov, se je pisateljica poglobila v njegovo notranjost in jo podala

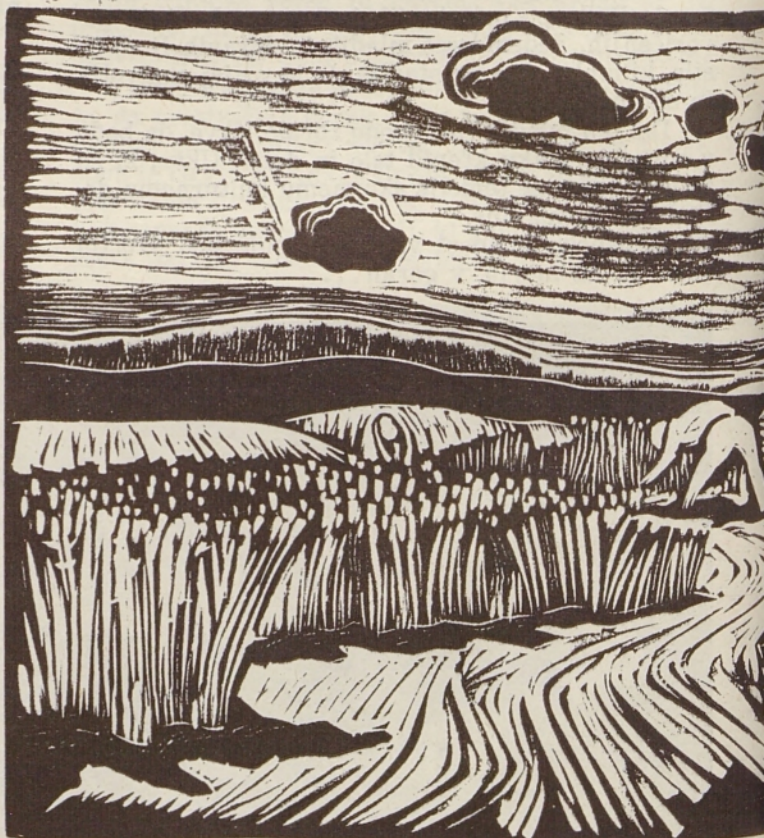
Dve srečanja s prof. Salviniem

Redko kdaj srečaš človeka, ki te v trenutku osvoji in prepriča o svojem resničnem prijateljstvu. Prof. Salvini je bil tak.

Ko si ga prvič srečal, je že vedel toliko stvari o tebi! To je povedal na tako ljubezniv in prijeten način, da si za trenutek obstal in nisi prav vedel, kaj bi mu v zadregi odgovoril. Menda je hote vedel samo dobre in pozitivne stvari o ljudeh. Njegov nasmeh in topla, odkrita beseda je razjasnila še tako mračne in vase zaprte ljudi.

Nisem ga še videl, ko mi je prožil v hotelu Excelsior ves nasmehan in ljubezniv roko v pozdrav. Želel je govoriti in razpravljati o naši kulturni in prosvetni problematiki. Njegovo vabilo na razgovor je bilo nenavadno za nadzornika prosvetnega ministrstva. Toda prof. Salvini je bil velik — ni se mu bilo treba bati, da bi šel v svoji poklicni funkciji predaleč. Nič ni trpela njegova avtoriteta, čeprav je vabil podrejene profesorje na razgovor, ki ni bil uraden, ampak prijateljski. V razgovoru se je ob težavi zamislil, a nikdar ni videl nepremagljivih ovir: »Napravili bomo, boste videli, da se bo vse uredilo...« To je bil stalni njegov zaključek.

V pojmovanju nalog slovenske šole in v pojmovanju dela italijanskih državljanov slovenske narodnosti je bil zelo širok. V prvi številki naše revije smo omenili njegove besede o poslanstvu slovenske šole. Salvini je bil velik rodoljub, in tudi zelo plemenit. Videl je svojo državo, ki so ji enako dragi vsi državljani, tudi slovenske narodnosti, kajti ti so ji v službi pri njenem državnem ugledu, pri njenih državnih potrebah vendar zelo koristni s svojim znanjem slovanskih jezikov, s poznavanjem slovenske in germanske miselnosti in kulture.

Avrelij Luk

Ko ti je prof. Salvini ob slovesu podal roko, si čutil, da si postal bogatejši za dobrega in drugega prijatelja.

Povsem drugačno je bilo drugo srečanje na prosvetnem uradu, ko je kot nadzornik dajal navodila o pouku, o sestavi knjig, o izletih, o redovanju in vsemogočem. Drugačno, zakaj zdaj je klical ministrski nadzornik in je kritiziral in navajal.

In vendar je bil vedno isti dr. Salvini. Isti kot na obisku, isti v poklicnem poslanstvu. Razlagal je program in skrčenje predmetnika. A bil je prepričan, da bo to koristilo slovenski šoli. Omenjal je, kako bi morali v slovensko čitanko za tržaške srednje šole uvrstiti tudi črtice Riharda Jakopiča ali pa druge, ne strogo literarne prispevke. Povedal je pripombe k slovenski knjigi o umetnostni zgodovini, ki je želel, da čim prej izide. Stvarno je gledal na pouk klasičnih jezikov, poudaril važnost lepega in dobrega znanja italijanskega jezika tudi pri slovenskih učencih, mislil na pouk tujih jezikov in še vse druge problematike slovenske šole. To srečanje z nadzornikom Salviniem je bilo srečanje s človekom, ki je resnično želel stvari pomagati.

Navadno je na vsa vprašanja odgovarjal z nasmehom. Če je moral z vso resnostjo prepričevati, se je na koncu prisrčno nasmehnil, kot bi hotel reči, naj mu vendar nihče ne zameri resne besede.

Tržaški Slovenci se s hvaležnostjo spominjamo prof. Salvinija, velikega Italijana, ki je v svojem velikem človečanskem čustvu tako plemenito in pravilno pojmoval to, kar bi morala biti zapadnoevropska miselnost ne samo v besedah, ampak v dejanju, kot je bila pri njem.

Žal je tako malo Italijanov, ki bi bili tako pravični do Slovencev kot je bil prof. Salvini. Tako malo jih je, ki bi poznali našo kulturo, tako kot jo je on. Žal jih je med njimi tako malo, ki bi bili naši prijatelji. Zato nam je toliko bolj žal, da je prof. Salvini umrl.

JOZE PETELRIN

etev (lesorez)

polneje in bolj utemeljeno kakor zunanje dogodke. Psihološko najbolj pomanjkljivo je utemeljen Trubarjev prestop v protestantizem. Spretno pa je vključila v delo Trubarjeve sodobnike, prijatelje in pomočnike, ki so prav tako plastični kot Trubar. Manj zadovoljujejo prikazi krajev, v katerih se je Trubar mudil. Bralec ne dobi o njih jasne slike, zlasti o Trstu ne.

Idejno skuša biti delo zgodovinsko verno, vendar je čutiti nekoliko preveč temne barve na katoliški strani. Nekateri izrazi so zelo grobi, čeprav so v tisti dobi upravičeni. Plamenica spada med naše boljše biografske romane.

Martin Jevnikar

SLOVENSKA POEZIJA V ŠPANJI. Za Špance je slovenska književnost še vedno prava »španska vas«, saj prevodov do nedavnega niso imeli, antologije v drugih jezikih so pa dostopne le ozkemu krogu strokovnjakov. Šele v letih 1950-52 je pesnica Maria Francisca de Castro objavila v revijah Alma, Arbor, Ateneo, Bazar in Oriente nekaj prevodov (pesmi in črtice). Slovenščine se je naučila od naših rojakov na madridski univerzi; pred nekaj leti je preživela počitnice v Gorici in se je udeležila tudi slovenskega tabora na Repentabu. Pred kratkim je dokončala obširni antologiji »Slovenska poezija« (od Prešerna do sodobnih) in »Slovenska moderna proza«. V zadnjem snopiču znane revije »Revista de Literatura« (Julio-Diciembre de 1956) je M. F. de Castro objavila tehtno in toplo pisan pregled naše poezije od Prešerna do Zupančiča z nekaj prevodi iz Prešerna, Stritarja, Jenka, Levstika, Gregorčiča, Aškerca, Cankarja, Ketteja, Murna in Zupančiča. Prevodi so dobri; rime je pesnica nadomestila z asonancami, da je laže ohranila ritem in notranji »ton«, ki je bistvo pesmi. Članek, ki je izšel tudi v separatu, se konča s citatom francoskega pisatelja Charlesa Nodiera: »Slovenci so najboljši skupke dobrih ljudi, kar jih je Bog postavil na zemljo; človek bi rad med njimi umrl.«

Rafko Vodeb

V zadnjem času je izšlo v Trstu nekaj publikacij, kot Gledališki list SNG, Izvestje, Poročilo Glasbene matice v Trstu in 50 let slov. ak. društva Balkan. Zanimivi sta predvsem dve: Izvestje in brošura o Balkanu.

V brošuri »BALKAN« dr. Karel Ferluga in dr. F. Mikuletič oživljata nastanek in delovanje slovenskega akademskega društva Balkan, ki je začelo svoje delo pred 50. leti v Trstu, a je moralo seveda kasneje z ostalimi slovenskimi društvi vred prenehati z vsakim delovanjem. Brošurica odkriva del naše zgodovine ob morju ter jo delno dokumentira stvaren citat in spomin, delno zabavna zgodba. Zelo posrečene ilustracije portretov delavnih »balkancev« je naredil slikar Robert Hlavaty.

Drago Štoka

Poletna sezona tržaškega gledališča Verdi se bo začela na gradu sv. Justa 13. julija z Leharjevo opereto »Ples nad vodo«. To je že osmi festival operete. Sledile bodo »Rose-Marie« (nova za Trst), »Ples v Savoju« ter »Pri Belem konjičku«. Dirigirali bodo: Cesare Galilino, Mario Bugamelli in Rihard Stein.

V veronski areni pa se bo začela 35ta lirična sezona z opero »Norma«. Na sporedu bodo še »Rigoletto«, »Carmen«, »Bohème«. Sezona bo trajala od 18. julija do 24. avgusta. Dirigirali bodo: R. Kempe, F. Molinari Pradelli, N. Rescigno in N. Sanzogno.

SKAVTSKI TABOR

Tabor Slovenskih Tržaških katoliških skavtov

Ce bi te dni pogledali na sedež kake skavtske čete, bi gotovo našli četovodjo, ki stika glavo s svojimi vodniki in kako se nenehoma posvetuje. Kdor se na skavtizem ne razume, bi se tej čudni vznemirjenosti in tekmi s časom smejal in obenem čutil. Postal bi gotovo radoveden, zakaj vlada med temi fanti taka napetost. Odgovor je preprost in je v eni sami besedi, ki pomeni skavtu vse — tabor.

Vse šolsko leto se četa in vodi mučijo in učijo v raznih skavtskih spretnostih samo, da potem na taboru pokažejo svojo skavtsko znanje. Za skavta je tabor vedno preizkušnja, pa čeprav je bil že na mnogih. Tam se pokaže, ali res tudi v praksi obvlada to, kar zna v teoriji. Zato ni čudno, če ob besedi »tabor« mrzlično zašumi po vseh četah.

Oglejmo si bliže, kako nastane tabor slovenskih tržaških skavtov. Mrzlična priprava se je končala in končno je napočil dan potovanja.

Ko pridejo skavti na kraj, vsak skavt pozabi na samega sebe in se popolnoma posveti svojemu šotoru. Ves dan ga urejuje, popravlja in izpopolnjuje. Še na lakoto pozabi, ker ima v mislih in pred očmi samo svoj šotor. Prav dobro se zaveda starega slovenskega pregovora: »Kakor si postelješ, tako boš spal«, ki pride na taboru zelo v poštev.

V nekaj urah vstane na gozdni jasi pravo platneno mesto. Prebivalci tega mesta pa so zelo delavni. Ne dobiš ga, da bi postopal, pa čeprav je najmanjši in najšibkejši. Vsak nudi svojo pomoč pri olepšavi tabora. Najstarejši in najbolj izkušeni se najbolj mučijo in dajejo vzgled mlajšim za poznejša leta. Vod za vodom izginja v gozd in se vrača z lesom, ki bo služil pri gradnji oltarja, kuhinje, jambora itd. Tako hitro zrastejo na gozdni jasi nove zgradbe, ki dajejo platnenu mestu še lepši videz.

Ce bi po treh ali štirih dneh prišli na obisk, bi videli, da je že vse v redu. Ob cesti kaže smer napis: »Tabor STS«. Lepo izdelan vhod, bi Vam pokazal pričetek tabornega prostora. Ze prvi pogled po platnenu mestu pa bi Vam dal videz urejenosti. Na najlepšem mestu je postavljen oltar, kateremu skavtje prav skrbno izberejo prostor. Nato bi videli taborni ogenj, ki je vsakemu skavtu sveta stvar. Na jamboru bi veselo vihrala tržaška zastava.

To je v skopih obrisih skavtski tabor. Ne bom se spuščal še v podrobnosti programa, ki je nadvse zanimiv. To bomo opisali po letošnjem taboru. Marsikateri mladi in stari ironič-

no zmaja z glavo in se skavtom in taborjenju smeje in pravi, da si na taboru kvečjemu nakopljemo revmatizem. Kdor tako govori, je slabo poučen o skavtizmu. Ne ve, kako veliko nalogo opravlja v svetu in med slovensko mladino. In za to nalogo pripravljajo skavte prav posebno tabori. Po dolgem šolskem letu ali po letu dela v nezdravi delavnici si vsak mladenič zaželi oddiha. In prav ta zdrav in obenem cenen oddih nam nudi skavtizem in skavtski tabori. V lepi prirodi fant zaživi novo življenje, ki je prijetno, pa čeprav združeno s težavami. Na skavtskem taboru ni nič nekoristnega. Z vsakim delom se mladenič le izpopolnjuje za življenje in se vadi v tistih spretnostih, ki ga šola ni naučila. Skavtizem in tabori so šola za življenje. Tabori pa ne izpopolnjujejo skavta samo materialno, ampak tudi duševno. V prosti naravi vsakdo bolje spoznava, s kakšno lepoto je Bog obdaril človeka. Kratka razmišljanja ob tabornem ognju naučijo skavta spoznavati samega sebe in svoje napake. Vse to blagodejno vpliva na mlado dušo in ji pomaga iz mladostnih težav. Tako opravljajo tabori dvojno nalogo — pripravljajo mladino na življenje, mu krepijo vero in utrdijo značaj.

Fantje se vračajo veseli, spočiti in mirnejši težavam nasproti, ki jih čakajo v šolskem ali delavnem letu in z novimi močmi pričnejo mestno življenje. K lepim spominom pa se pridruži nov spomin na tabor.

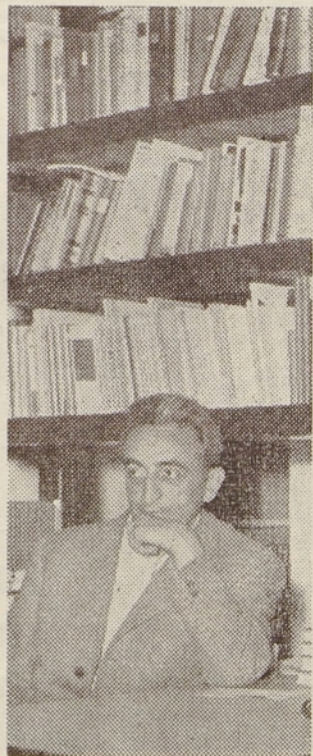
Tudi letos organizira STS tabor in sicer v Dolomitih. Že dva meseca se čete pripravljajo in mrzlično pričakujejo dan odhoda.

GREGOR MIKUŽ

V začetku junija je umrl v Rimu prof. Luigi Salvini v 47. letu življenja. Pred vojno je predaval v neapelskem Institutu za vzhodno Evropo nekatere slovenske jezike in finščino. Bil je eden največjih italijanskih poznavalcev tujih jezikov. Veliko je prevajal, napisal mešteto razprav in esejev. Po vojni je predaval bolgarsko literaturo na rimski univerzi.

Salvini se je seznanil s slovenščino leta 1937. Kmalu jo je tako obvladal, da je začel pisati v italijanske revije o slovenski literaturi in prevajati iz nje. Sad tega prevajanja sta zlasti dve samostojni knjigi in sicer *Liriche slovene moderne* ter *Sempreverde e rosmarino*. V zadnji knjigi je napisal obširen uvod, v katerem je lepc in pravično prikazal svojim rojakom zgodovinski in kulturni razvoj slovenskega naroda.

LUIGI
SALVINI

„VERA IN NAŠ ČAS“

Boljunški zvonovi oznanjajo od prve nedelje v juliju dalje poldan po radiu in obenem začetk oddaje »Vera in naš čas«. Veseli smo, da je končno ta oddaja dobila čas, ki ji najbolj odgovarja.

Obrnili smo se na urednika te oddaje, gospoda Stanka Zorka z nekaj vprašanji. Najprej: Kakšna je zgodovina nastanka te oddaje?

Za oddajo so prosili slovenski duhovniki 3. oktobra leta 1952. Vsi se zavedamo, kako važno mesto ima danes radio v javnem življenju in pri oblikovanju javnega mnenja. Radio posveča veliko pozornosti neštetim problemom človeškega življenja, zato smo čutili potrebo, da bi poslušalci dobili po radiu tudi pogled v versko in cerkveno življenje, zlasti ker je večina slovenskega naroda katoliška.

Na prošnjo je tedanji direktor Radijske ustanove zavezniki major W. M. Harrison, takole odgovoril: »V odgovor na vaš dopis z dne 3. oktobra 1952 sporočamo, da smo sprejeli vašo prošnjo za versko oddajo na postaji Radio Trst II pod pogojem, da ste sporazumni, da se vzdržite obravnavanja političnih problemov in neposrednih ali posrednih kritik vlad sosednih držav. Za to versko predavanje je razpoložljivih vsako nedeljo po 15 minut in sicer od 9.30 do 9.45. Izvolite vzeti na znanje, da ni predviden noben honorar niti za urednika, niti za predavatelja.«

Gospod Skof, ki je prošnjo slovenskih duhovnikov podprl, je imenoval mene za odgovornega urednika te oddaje.

Kmalu smo opazili, da je ura oddaje prezgodnja in smo dosegli spremembo. Dolgo je bil določen začetek za 11.30. Seveda ura ni ustrezala vsem poslušalcem. Lepše bi bilo seveda, če bi bila oddaja točno opoldne, ker bi boljunški zvonovi, ki so za siglo pri oddaji, vsem poslušalcem naznanili tudi poldne. No, to se je zgodilo z mesecem julijem letos, česar bodo poslušalci gotovo zelo veseli.

Ali kaj veste, koliko poslušalcev Vašo oddajo posluša in ali so z njenim programom zadovoljni?

Iz podatkov, ki smo jih zbrali, vemo, da oddaji sledi veliko število poslušalcev, kar nas vzpodbuja k vztrajnosti in k nadaljnjemu delu.

Kakšnih posebnih kritik ni. Slišimo večkrat razne želje, o čem naj govorimo, o čem naj poročamo. Zlasti si želijo veliko novic iz življenja Cerkve. Radi bi zvedeli, o čem pišejo katoliške revije, kako se razvija misijonsko delo in dr. Preko radijskega vodstva smo v teh letih prejeli tri pisma. Neki poslušalec iz srednje Italije, po rodu Hrvat, nas je opozoril, da je bil p. Leopold Mandić Hrvat, ne pa Dalmatinec. V drugem pismu nas je neka poslušalka iz Ljubljane prosila za informacije o letošnjem fantovskem romanju v Rim. In zadnji čas nas je neka poslušalka iz Slovenije prosila, če bi se lahko naročila na Mladiko, ki si jo zelo želi.

Vam priprava oddaje nalaga dosti skrbi?

Odgovorno delo je to. Vem, da oddajo posluša sorazmerno dosti poslušalcev in mi je žal, da so to skoraj vedno isti predavatelji. Kdor dela pri radiu, ve, da mikrofona vsakogar nekoliko zbega. Vendar moram reči, da se je v teh letih vrstilo pri predavanjih že lepo število različnih govornikov, povečini primorskih duhovnikov. Nekaj prispevkov smo dobili iz tujine. Najbolj nam je ustregel g. Gregor, ki je poslal več na trak registriranih govorov iz Amerike. Vsakega duhovnika, ki slučajno pride v Trst, povabimo na radio. Na pomoč nam je prišlo tudi nekaj laikov. Moj stalni pomočnik pa je dr. Skerl.

Kakšno vlogo imate, gospod Zorko, pri urejevanju in pripravi te oddaje?

Pri naših govorih skrbimo, da so čimbolj aktualni. Skrbno sledimo govorom svetega očeta in vse važnejše priredimo za našo oddajo. O čem govorimo pri naši oddaji, boste

najbolje spoznali, če vam naštejemo vsaj nekatere naslove letošnjih govorov: Sv. pismo in stvarjenje sveta, sv. pismo in izvor življenja, sv. pismo in izvor človeka; razmerje v Severni Afriki; razlaga novih predpisov glede večerne svete maše in sv. obhajila; velika noč; kratko poročilo o zapiskih iz časov Marijinih prikazovanj v Lurdu; misijonska okrožnica; kaj imamo od Cerkve; razni ugovori proti Cerkvi; ob 100-letnici rojstva Pija XI.

Za velikonočno nedeljo se nam je posrečilo, da smo slišali prenos velikonočnega papeževega nagovora v prevodu že isti dan zvečer. Reportažo je priredil urednik slovenskih oddaj na vatikanskem radiu g. Anton Iskra. Da je reportaža prišla pravočasno v Trst, je poskrbelo vodstvo tukajšnje postaje.

Imate kakšne nove načrte za bodočnost?

Kakšnih posebnih načrtov za bodočnost nimamo. Naše poslušalce bomo seznanjali z življenjem Cerkve in z važnejšimi verskimi vprašanji, kar je bil od vsega začetka namen te oddaje.

Zanimajte se tudi za praktično izvedbo naših oddaj. Vse je zelo enostavno. Iznajdba magnetofonskega traku je imenitna stvar. Vsako soboto ob 10.30 morata biti govornik in bralec novic na radiu pred mikrofonom. Govor in novice se registrirajo na trak. V nedeljo ob uri naše oddaje prenašajo spored iz traka, kakor je bil prejšnji dan registriran.

Zahvaljujem se Vam za zanimanje, ki ste ga pokazali za radijsko oddajo »Vera in naš čas«.

Stanko Zorko

JULIJSKI PROGRAM

V sporedu tega meseca bi opozorili na nekatere oddaje s kulturnega področja:

Med julijskimi torkovimi oddajami iger sta na sporedu dve slovenski deli:

16. julija bo na vrsti veseloigra **Jožeta Vombregarja: »Voda«**. To je ena redkih pristnih komedij slovenske polpretekle dobe, v katero je pisatelj zajel lahkovernost in prevzetnost gorenjskega človeka in dobro karakteriziral mišljenje in čustvovanje naše vasi.

23. julija pa bomo lahko slišali prvič preko tržaškega mikrofona **Cankarjeve »Romantične duše«** z vso tipiko Cankarjevega literarnega ustvarjanja.

Zadnji torek v juliju (30. VII.) pa se bomo nasmejali veseloigri **Franca in Paula Schöntana: »Ugrabljene Sabinke«**. Snov je zajeta iz življenja nekdanjega klasičnega profesorja.

Med četrtkovimi dramatisiranimi zgodbami si je priboril prostor **Duilio Severi** in sicer s svojimi detektivskimi zgodbami: **»Kateri izmed treh?«**

Oddaje za najmlajše bodo od zdaj dalje vsako soboto ob 18.30. Zadržne tri sobote je na sporedu pravljica v nadaljevanjih: **»Ljudmila, vezirjeva mati«**, ki jo je napisala **Antonija Curkova**.

»Mladi gospod šef«, veseloigra, ki je bila na sporedu junija, je bila na traku, posneta 1954. leta. Zanimivo je, da od tedanjih 14. igralcev delujejo pri RO samo še trije. Vsi drugi so odšli iz Trsta, ga. Tončič Turkova, ki tudi igra v igri, pa je umrla.

V juliju bo RO posnel na trak še nekaj iger, v drugi polovici meseca in v avgustu pa ima dopust. Oddaje bodo na traku.

Nek naš naročnik želi, da napišemo tole njegovo misel k radijskemu sporedu:

Poezijo je naš radijski program povsem izločil. Vsaka radijska postaja navadno odmeri čisti poeziji (mislim liriko) vsaj eno, navadno daljšo oddajo na teden. Saj je morda prav tiha, čista lirska pesem najprimernejša oddaja za radijskega poslušalca. Gotovo bo mnogo bolj uspela kot kričeče množične scene. Med tolikimi predavanji iz najrazličnejših področij, bi gotovo večjemu krogu poslušalcev mnogo bolj ugajala oddaja čiste lepote. Bili bi hvaležni postaji, če bi našla čas, morda v nedeljo dopoldne ali pa v soboto ali nedeljo popoldne za tako oddajo — res v času, ko več ljudi radio posluša, ne v poznih večernih urah, kjer so dobila mesto vsa kulturna predavanja.

IVAN THEUERSCHUH

Star slovenski pregovor pravi, da se za novo mašo spleča raztrgati par podplatov. To se pravi: tudi če je nova maša v tako oddaljenem kraju, da bi moral na poti do tega kraja raztrgati podplate, je nova maša tako vzvišena stvar, da se zanjo spleča raztrgati podplate.

Tako je cenil in še ceni slovenski človek prvo novomašnikovo mašno daritev.

Kaj je nova maša?

Po ljudskem mnenju je to prva maša, ki jo opravi duhovnik. Neke vrste poročni dan mladega novomašnika s sveto Cerkvijo. V resnici je pa malo drugače. Prvo mašo opravi novomašnik že tisti dan, ko ga škof posveti v duhovnika, to je ko prejme zakrament svetega mašniškega posvečenja in postane mašnik.

Obred mašniškega posvečenja se izvrši med škofovo mašo, v pripravljalnem delu svete maše, vsekakor pred darovanjem. Tako postanejo mladi fantje mašniki ali duhovniki in s škofom opravijo sveto mašo. Pri spremenjenju na primer vsi skupaj izrečejo posvetilne besede nad kruhom in vinom. To je v latinski liturgiji edini primer, ko več duhovnikov skupaj mašuje pri istem oltarju in opravi daritev z istim kruhom in vinom. To je edini primer koncelebracije.

Tako je dan mašniškega posvečenja pravzaprav že dan prve maše. A dan nove maše je dan, ko duhovnik opravi prvič sam sveto mašo in more obhajati s hostijami, ki jih je sam posvetil. In to je praznik zunanjega veselja, predusem za druge, zlasti za tiste, ki so duhovniku pomagali do poklica in do duhovskega stanu. Za starše, ki se niso baš izročili svojega otroka v službo Bogu in Cerkvi. Za dobrotnike vseh vrst, ki so z žrtvami in molitvijo pomagali mlademu fantu skozi življenske boje, čez težave raznih vrst, pri dolgem študiju, pri odpovedih in veselju.

Dobri ljudje se veselijo, ker vedo, da so dobili novega priprošnjaka pri Bogu; namestnika, ki bo z oltarno daritvijo božjega Sina in s svojo lastno, ki ne sme nikoli odmanjkati, klical božjo dobroto in božje usmiljenje. Vedo da so dobili moža, po katerem bo sveta Cerkve delila zakramente in Bog svoje milosti, čigar podeljevanje je navezano na zakramente. Nadalje vedo, da so dobili učitelja, ki bo učil, kar je Bog razodel in nam Cerkev zapoveduje verovati; ki bo pod varstvom nezmotljive Cerkve učil, katero je življenje vredno božjih otrok in katera je pot, ki vodi k Bogu Očetu, h Kristusu in k njegovi materi Mariji. Učil bo, katere poti naj se človek drži, da bo dosegel večno življenje in z njim Boga samega v večnem zveličanju.

Kako lep je ta poklic, a le redki se zanj odločijo. Zakaj?

Ali imajo res fantje tako malo poguma in zaupanja v božje ideale in cilje? Ali res tako malo čuta za odrešenje človeštva, za svobodo božjih otrok in za ljubezen do potrebnih?

Res je, da Bog pokliče, kakor se njemu zdi. Pa zakaj ga ne bi prosili, naj nas pokliče v svojo službo?

Ali ni častno za starše, če morejo in znajo pomagati vzgojiti novega mašnika?

Lojze Škerl

Mama! Mehka je ta beseda! Vse najlepše in najčistejše je vsebovano v njej. Dobrota, ljubezen, požrtvovalnost, junaštvo in pravičnost. Preslabotne so moje besede, da bi mogel v dovoljni meri osvetliti veličino naših tolikokrat opevanih in slavljenih mater. In vendar je potrebno, da znova in znova govorimo kaj pomeni otroku mati in koliko se žrtvuje zanj. Naj spozna otrok tudi lik slovenske matere, tiste junakinje, ki jo tako lepo opevajo naši pesniki in pisatelji. V preprostih kmečkih in delavskih hišah so naše matere rodile in vzgajale svoje otroke za Boga in domovino. In prav tem se moramo zahvaliti, da so skozi stoletja ohranila naš rod in da so družine kljubovale vsem viharjem življenja. Kajti one niso poznale mehkužnosti in bojazni za vsakdanje življenje. Prav zato so prevladovale po naših domovih številne družine tudi z desetimi otroki, ne pa tako kot danes, ko so že skoraj redke družine s tremi otroki: »Otrok in črepinj ni nikoli dosti pri hiši«, so pravili naši predniki. In kljub temu je bil vsak otrok v družini dragocen zaklad za mater in vsaka mati, sonce za otroka.

Tudi danes je med nami mnogo mater, ki junaško in potrpežljivo prenašajo križe in težave in se nenehno žrtvujejo za svoje otroke. Žal pa je posebno med mlajšimi materami precej takih, ki pravijo: »Nekaj pa vendar moram imeti od življenja. Če bom imela kopicco otrok, potem bom morala vse življenje delati le zanje, nič mi ne bo ostalo časa za zabavo in razvedrilo. Naj pa imajo otroke tiste žene, ki lahko vzdržujejo poslek.« Tako je torej mnenje marsikaterih mater. Gotovo zato, ker niso dovolj vzgojene za materinski poklic, ker niso dovolj pripravljene na žrtve, ki bi jih imele z otroki. In ker ne vedo, kakšna resnična sreča je otrok. To je sonce družine, nasmeh v uri bridkosti, tolažba v dneh onemoglosti. Za to srečo, kakor za vsako drugo pa je treba nekaj žrtev. Napčno je, kar dela pogosto sodobna mati: tudi z dojenčkom v naročju gre v kino, v gostilno ali na televizijsko predstavo, le da je zadoščeno njenemu gonu po zabavi in razvedrilo. Nič ji ni mar, če tako nezdravo okolje prija otroku ali ne. Prva je ona, potem pa otroci in mož.

Kakor hitro pa je nekoliko več dela pri hiši, potem je vsa nesrečna, slabe volje in ji je žal, da se je poročila. Potem so na vrsti očitki, prepiri in spori, ki tako pogosto zastrupijo prijateljstvo med možem in ženo. In vendar je prijateljstvo med možem in ženo že zaradi otrok tako dragoceno, da je vredno veliko potrpeti in zamolčati, preden ga z eno samo besedo razbijemo. Ne razumem žene, ki zmeče možu v obraz ploho psovka, potem pa misli, da bo kar tako meni nič tebi nič pozabil. Morda mož res pogoltno ženine očitke, toda na dušo mu ležejo kakor slana in zamorijo toplino ljubezni. Saj pravi Carneggie: »Zaskrbljenost je rak, ki usmrti ljubezen. Če žena venomer godrnja in gode za možem, kamor stopi, kamor gre, kar naredi, potem naj si zapomni, da ga z vednim godrnjanjem podi od družine.«

»Prava ljubezen«, pravi Charmot, »ni v velikem in strastnem priznavanju ljubezni, temveč v združenem zmogovitem boju zoper male in večje vsakdanje nevšečnosti. In oba zakonca morata drug drugemu dokazati, da vsakdanje življenje ne oslabi njune ljubezni, pač pa okrepi. Vedno in vedno naj bo žena snubljena in zmeraj naj živi mož v prepričanju, da ga žena vsa nestrpna pričakuje v toplem domu, morda z otročičkom v naročju.«

Seveda je treba mnogo dobre volje, da nas v zakonu ne potlačijo vsakdanjost, da nas ne odnesejo kalni valovi in da ne utonemo v brezbriznosti. Prizadevati si moramo, da napravimo iz vsakega dneva praznik. Domače ognjišče naj bo obema zakoncema vedno lepo, mirno zatočišče. Naj še tako divjajo viharji življenja, onadva

vesta, kje se lahko mirno odpočijeta od nadlog vsakdanjosti in si nabereta novih moči za prihodnji dan, ki bo spet prinesel nove napore in skrbi.

Kljub vsem dobrim sklepom pa pridejo včasih trenutki, ko se mnenja cepijo in se zdi, da bo trd boj. Vsak izmed zakoncev je prepričan, da ima samo on prav. Tedaj nastanejo v družini prepiri. Pametna in miroljubna žena pa se bo izogibala preprirom in bo popustila možu.

Nek moder mož je rekel: »Kadar zahtevam nekaj, kar ni prav, in moja žena popusti, se čutim pozneje, ko spoznam, da nisem imel prav, strašno osramočenega. Cele tedne ji dajem potem v vsem prav in skušam izgladiti škrbino. Če pa vztraja žena pri svojem, če je neprizanesljiva in se potem vendarle stvar (kako poravna, čutim še zmeraj želo, ki je ostalo po sporu«.

»Vsaka žena«, pravi Mueller, »ki vlada svojemu možu, ga ne ljubi in je nesrečna, pa naj to prizna ali ne. Zakaj žena lahko možu vse odpusti, samo slabosti ne«.

Ena izmed največjih čednosti naših žena in mater je smisel za red in čistočo stanovanja. Vendar moram priznati, da je včasih ugodje v hiši važnejše kakor pretiran red. Marsikatera žena namreč pozablja, da so stvari v stanovanju zaradi nas in ne mi zaradi njih. Pretirana redoljubna žena pazi na vsak prašek in ne dovoli možu in otrokom nobene udobnosti. S takim ravnanjem jim počasi zagreni dom, ki ne more biti več prijeten. S tem pa seveda nočem dajati potuhe nerednosti in površnosti. Tu velja pravilo: Vse, kar je preveč, škoduje. Ugodje v hiši je važnejše kakor pretiran red.

Velika skrivnost zakonske sreče in sloge je v tem, da žena razume svojega moža, njegove želje in potrebe. Tako razumevanje pa narekuje ljubezen in njena logika, tista čudovita ljubezen, ki najde pot do svoje najbližje okolice. Žena, ki se zna prilagoditi možu v tisoč vsakdanjih malenkostih, zna delati čudeže soglasja, harmonije in resničnega notranjega zadoščenja. Taka žena zna omehčati tudi najtršega moža. Za slavo, čast in ugodje bi se še vsakdo boril. Mnogo težje pa je vsak dan tiho streči možu in otrokom, vzgajati, pospravljati, kuhati in skrbeti za sto malenkosti pri hiši. To pa zmore le tiha, skromna a junaška in požrtvovalna žena in mati.

MNENJA O ŽENI

Dandanes, ko je povsod toliko govora o raznih miss, o lepoticah, o modi in okusu, pogledimo še mi prav na kratko kako stvari stoji. Katera žena ima okus? Ali samo tista, ki se elegantno oblači? Ali je ženska osebnost nujno povezana z njenim okusom? Ali je prava dama res samo tista žena, ki ve, kaj ji pristaja in kaj ne?

Vsako leto dobi vrsta žena nagrado za svojo eleganco in okus. Nagrade razdeljujejo new yorški »Dress Institute« in ob tej priliki je vsako leto med ženskim svetom mnogo debat in nevoščljivosti. Kajti nagrade za dober okus in eleganco so deležne le žene kraljevskega rodu, filmske zvezde in žene velikega sveta. Skratka vse tiste, ki si z denarjem prav lahko kupijo tudi okus. Izidi takega nagrajevanja so v javnosti sprožili delikatno vprašanje o tem, kdo je pravzaprav prava dama, ženska z okusom.

Edini v tem, da je eleganca pri ženi vedno drugotnega pomena in da še zdaleč ne pomeni ženske popolnosti, so iskali odgovora pri najbistrejših ženah in možeh našega časa. Poslušajmo, kaj odgovarjajo nekateri od njih. Urednica največje francoske revije pravi takole: prava dama ne pripada nobenemu razredu, kajti njena odličnost je v naravnosti in preprostosti. Italijanska pisateljica Bellonci je dala tale odgovor: Prava dama je vsaka ženska notranjih vrednot. Njene osnovne kvalitete so dinamičnost duha, vztrajna pogumnost in odločnost. Kot vidite dve izjavi, ki ženske elegancije sploh ne omenjata. A ne bodimo pristranske in vprašajmo Fercionija, velikega modnega ustvarjalca. »Prava dama je osebnost, ki se oblači preprosto in ki modne novosti podreja lastnemu okusu in le v toliko, da ne zaostaja za svojim časom«. Da, tudi pri modnih ljudeh eleganca ne pomeni vsega! Ne pomeni, da si prava dama, če si do potankosti oblečena po modnih predpisih! Pa pojdemo naprej. Brez dvoma je bil najbolj zanimiv, pa tudi duhovit odgovor velikega francoskega pisatelja André Maurois-ja. »Prava dama izhaja iz vseh razredov, pravi Maurois, je enako prijazna do žene vseh razredov. Kar zadeva obleko, se prava dama oblači dobro, vendar ne preveč dobro. Modnim kapricam ne sledi s tenkovestnostjo, modo nekako sama ustvarja. Knjige, slike in glasba so ji notranja potreba, pa naj opravlja katerikoli delo. Znanje, ki si ga je pridobila, ne razkazuje kot kramar svoje blago. Šport pomeni zanjo razvedrilo in zdravje, ne pa pripadnost eni sami veji športa ali tekmovalno strast. Prava dama, pravi nadalje Maurois, je dobra prijateljica; v njeni prisotnosti nihče ne sme govoriti slabo o njenih prijateljih. Sama spozna in razume bolečine tistih, ki jih ima rada. Ne sprašuje preveč, ampak pomaga. Prava dama je zvesta. V vseh pojasnjevanjih je odkrita in jasna. Nad svojim delom, pa naj bo profesionalno, gospodinjsko ali katerikoli že, se nikoli ne pritožuje, češ, da ima dela čez glavo.«

M. L.

VESELI ZEMLJEPIS ALI Z „MLADIKO“ OKOLI SVETA...

FRANCIJA

Pri nas in marsikje drugod smo si vajeni voščiti dober dan, zlasti med najboljšimi prijatelji, ne da bi se vsaj s konec prstov dotaknili roke svojega bližnjega. Bog varuj pa, da bi tako malomarno ravnali v Franciji. Res je, da tudi tam ni treba dati rok na primer beraču, ki vas o najneprimernejši uri spravi v slabo voljo, znanec in prijateljem jo pa le stisnite, kadar jih vidite. Sicer vas utegnejo imeti za čudaka ter se spraševati, kaj vas je danes pičilo. Iste mu človeku lahko isti dan to prijazen lahko izkažete dvakrat ali trikrat, včasih tudi petkrat ali šestkrat. To je pač odvisno od števila srečanj in od razpoloženja. Šele ko boste to storili desetič ali dvanajstič, bi utegnil kdo pomisliti, kaj neki imate s tem za bregom in če morda ne pripadate sumljivi pasmi lovec na glavo; to se pravi pasmi politikov.

Priročnikov o tem, kako se je treba pri Francozih vesti, dobite tudi v tej deželi na pretek. Toda bolje je, ne zaupati jim, zakaj pišejo jih po navadi ljudje, ki jim gre predvsem za to, da bi svojo življenjsko modrost čim bolj prodajali. Če se hočete res učiti, kako in kaj je s to stvarjo v Franciji, si rajši privoščite sto kilometrov vožnje s pariško podzemsko železnico, z metrójem, ob urah največjega ljudskega navala, kjer boste videli več kakor v desetih knjigah.

V tej šoli se boste najprej prepričali, da je Francija navzlic vsej kulturni in civilizacijski nasičenosti dežela, ki pozna prav za prav le malo tako imenovanih kompleksov. Tam se ljudje, katerim je drugemu do drugega kaj, nemoteno in iskreno objemajo. V Parizu so se ljudje navaženi objemati in poljubljati na postajah, v senci častitljivih spomenikov, v muzejih, na ploščadih avtobusov, na Opernem trgu, v gostilnah ali, kakor temu tam pravijo, v bistrójih, in celo po prehodih za pešce na cestnih križiščih. A ne mislite, da so te pravice pridržane le domačinom. Tudi če si kot tujec dovolite kaj takega, utegne prometni stražnik — če ni vstal tisti dan ravno z levo nogo — za nekaj trenutkov ustaviti prerivačo se tok vozil, da ne bi motil vaše prijateljske zbranosti.

A pri vsej tej čustveni odprtosti je tujcu, — kakor ste morda že slišali, — v dobro in pravo francosko družbo težko prodreti. Nikoli pa se ne bo v njej enakopravno uveljavil ter doživel, da ga bo priznala, če že ne za svojega, pa vsaj za sebi enako vrednega, ako mu manjka dvoje: duhovitosti in kulture.

Človek, ki je duhovit, si lahko v določenih razmerah in razpoložljivih dovolji, da pride na sestanek z dveurno zamudo. (Ena ura ni nič posebne-

ga, zakaj točnost spada v Franciji prej med slabe kakor med cenjene navade). Lahko pride na kak sprejem tri ko čep; lahko se z neprimerno besedo spozabi v najboljši družini; lahko si dovoli kaj takega, kar bi mu kod drugod prineslo zaušnico ali odslovitev — pri Francozih mu bo vse prezrto in odpuščno, če bo take spodrsrljaje znal opravičiti z duhovito domisljico ali celo zgodbo. En samo izviren in duhovit izrek ga lahko čez noč napravi slavnega, kakor ga ena sama nerodnost, ali gaffe, za vse čase osmeši.

Če si po naključju Slovence in si si se v mladih, idealnih letih spozabil toliko, da si zagrešil zbirko poezij ali nekaj romanov, se nikar ne boj, da boš v Franciji naletel na togega dvornega svetnika naše vrste, ki ti bo z uničujočim, paragrafov polnim pogledom povedal, da si se s tem za vekomaj onemogočil pri slehernem resnem človeku. V Parizu naj te ne bo sram tega priznati; to je veljavnejša vstopnica za v pravo francosko družbo kakor najvišji službeni naslov ali znanje Hamurabijevega zakonika na izust. Poznanje literature in njeno živno spremljanje tam ni okras za razgovore, marveč del vsakdanjega življenja. Pisanje ali kakršno koli ustvarjanje ne velja za pomilovanje vzbujajoče čudaštvo, marveč za najvrednejšo in vsaj zanimanje, če ne občudovanje vzbujajočo dejavnost. Skrivnost, zakaj je Pariz najvišji romarski cilj vseh literarnih in drugih umetniških ustvarjalcev, leži prav v brezpogojnem priznanju in spoštovanju, ki so ga te sorte ljudje deležni v milijonskem mravljišču ob Seinei.

Tujec, ki se je potrudil Francozi in njene ljudi kolikor toliko spoznati, bo to deželo vzljubil zaradi strnosti, ki jo Francozi kažejo do slehernega prepričanja, in zaradi molčečnosti, ki je velja kot pravilo glede vsega, kar se tiče človekovih osebnih zadev. O tem vas ne bo nihče spraševal, zaradi česar je lahko z vsemi bližnjimi in daljnimi sosedi moči živeti v lepem miru. Zlato pravilo tam je, da ne gre nikoli zastavljati svojemu bližnjemu vprašanj, o katerih nisi zatrdno prepričan, da bo nanje s ponosom odgovoril. V Franciji je polno stvari, ki niso skrivnost in zaradi katerih ne bi zardel nihče, toda o njih ne bo živa duša nikoli govorila. Ako vam je tam do tega, da bi vedeli, kakšno je politično prepričanje, tega ali onega človeka, ga rajši potipljite, kaj misli o »veliki življenjski sili današnje Rusije«. Če se mu bo zdelo, da je njegov nazor tak, da bi ga utegnil spraviti v slabo luč, mu boste s tem dali priliko za izmikovalen in neobvezen odgovor. In vse bo prav.

Pri vsem svojem dejanju in nehanju v tej deželi pa nikoli ne pozabite nečesa, kar je domačinu važnejše ka-

kor večina drugega: na napitnino. Delite jo na levo in desno, sicer utegnete doživeti, da bo kdo priteklen za vami še na cesto in vam razburjeno dopovedoval, da »postrežba ni uračunana«.

Francozi veljajo za narod prefinjenih uživačev. Zaradi tega je dobršen del njihovega značaja in pa vsega dobrega moči spoznati pri mizi. Miza in jed sta ena najvažnejših stvari v njihovem vsakdanjem življenju in ji ma navzlic vsej sodobni stvarnosti ter naglici še vedno posvečajo izredno dosti časa, denarja, pozornosti in skrbi. Če se vam vsakdanja eleganca možkih, pa tudi žensk v Parizu zdi precej pod ostalim evropskim povprečjem, vedite, da je tako zato, ker Francozi jedo dosti bolje in dosti več kakor tisti narodi, ki so lepše oblečeni.

Edvard Traven

ZNAMKA V SLUŽBI POLITIČNE PROPAGANDE

Kadarkoli zagledamo na vratih pismonošo s težko pričakovanim pismom, največkrat le bežno ali pa sploh ne pogledamo malo barvno sličico v desnem kotu zgoraj. Zato zveni morda naš gornji naslov v prvem trenutku nekoliko neverjetno. Zadostuje pa, da le površno prelistamo filatelistični katalog ali pa kako popolno zbirko poštinih znamk in pred nami se odpre nov in še nepoznan svet.

Osnovni namen znamke je bil in je plačevanje poštinih pristojbin. Toda že kmalu so se prvotno robato izdelane znamke pričele estetsko tako izpopolnjevati, da so postale mikaven predmet človekove zbratne strasti. Stevilo zbiralcev je raslo iz dneva v dan in poštne uprave ali ministrstva so to mikavnost še večale z vedno novimi, vedno originalnejšimi in vedno lepšimi izdajami. Danes se človek marsikdaj že upravičeno vpraša, se li znamke tiskajo zaradi poštne uporabe ali zaradi filatelistov.

Države so seveda kmalu prišle na misel, da bi bilo silni razmah in razširjenost poštne znamke vredno izrabi še v druge namene, kot na primer turizem, državni prestiž in še marsikaj, da niti ne omenjamo finančnih ugodnosti (za Liechtenstein, San Marino itd. predstavlja n. pr. filatelija glavni vir dohodkov). Znamka je kar mimogrede postala tudi zelo verna podoba značaja posameznih narodov. Že desetletja in desetletja beleži najvažnejše dogodke, obuja zgodovino ter prikazuje domačemu človeku in tujcu lastno duhovno in stvarno bogastvo ter stremljenja.

Ne smemo se torej čuditi, če se je drobna znamka pričela polagoma udeleževati tudi velikih narodnih in mednarodnih problemov, nasprotstev ter političnih in ideoloških bojev. Lahko bi pričeli s tem pregledom pri katerikoli državi in v kakršnikoli dobi, vselej bi naleteli na nešteto otipljivih dokazov, ki bi zavzeli prostor debele knjige. Za danes se hočemo ustaviti

le pri nekaterih primerih iz bližnje preteklosti.

Grčija je leta 1954 izdala serijo šestih znamk, ki bi najbrž nikoli ne bile natisnjene, ko bi ne imele svojevrstnega namena. Vse znamke so v treh različnih jezikih (angleškem, francoskem in grškem) prinašale točno reprodukcijo dokumenta, s katerim se je angleška vlada izjavila o ciprskem sporu v za Grke nesimpatičnem tonu. Toda na tistih znamkah je še nekaj drugega: ogromen črnilni madež, ki sega skoraj čez ves dokument. Grška vlada je uradno seveda odgovorila Angležem v rokavicah, toda one znamke so z neprekosljivo zgovornostjo povedale, kakšno je dejansko grško razpoloženje.

Zgodi se lahko tudi, da se pojavijo v filatelističnem obtoku znamke držav, ki trenutno sploh ne obstajajo. Pred nekaj leti je bil tak primer s hrvaškimi znamkami. Zagovorniki Nezavisne države Hrvatske so v Argentini izdali posebno jubilejno serijo, katere politični pomen je daleč presegal filatelističnega ali celo poštnege.

Če se pomaknemo za nekaj let nazaj, bomo srečali celo vrsto »politične filatelije«[»] zlasti pri nemškem Reichu. Še pred napadom na Poljsko so Nemci izdali dve znamki z vidnim napisom »Danzig ist deutsch!«[»] Komu sta bili namenjeni, nemškimi filatelistom ali poljskim državnikom? Odgovor je enostaven. Lahko smo tudi prepričani, da je večina pisem za Gdansk bilo ostentativno frankiranih s temi znamkami.

Prav s te strani tudi Sloveniji ni bilo prizanešeno. Med nemško okupacijo Gorenjske in Stajerske so izšle štiri pokrajinske znamke, predstavljajoče Maribor, Bled, Ptuj in Triglav. Na vseh se močno šopiri napis »Deutsches Reich«. Nimam sicer pri rokah dovolj podatkov, a držnem si trditi, da so bile prav po severni Sloveniji najbolj v rabi, dasi so bile natisnjene za celotno nemško državno ozemlje. Psihološki učinek take malenkostne stvari je v danih primerih precejšen.

Nemški zavezniki Japonci so v tem le malo zaostajali za svojimi evropskimi sobojevniki. Leta 1943 so izdali znamko z natančno reprodukcijo Pearl Harbourja, ob drugi obletnici napada nanj. Pa kaj bo mala znamka sredi vojne vihere, porečete. Res. Predstavljati pa si moramo, da je bila tiskana v neštetihi izvodih in da si ni od nje nazadnje nihče pričakoval ničesar. Toda na poštnem ovitku je prestopila prag tisočerihi in tisočerihi družin in če je tu in tam izvalila zadoščen nasmeji janatičnega patriota, je svoj cilj dosegla.

Saj gre v takem primeru sploh vedno le za malenkostne učinke. A psihološka vojna je sestavljena prav iz takih malenkosti. Cilj je eden, sredstva so pa lahko zelo raznovrstna po obliki in učinkovitosti.

Kdo se ne spominja sueške krize? Precej mogočno je odjeknila tudi na znamkah. Julija 1956 so Egipčani takoj po podržavljenju Sueške družbe izdali znamko, ki prikazuje zemljevid sueškega prekopa, prečno čezenj pa je skicirana trgovska ladja v nesoraz-

merni velikosti. Nehote je prizor ironičen: ladja je naslikana tako, kot bi obtičala v prekopu in ne more ne naprej ne nazaj, napis na levem robu pa pravi: »Liberté de la navigation garantie«. Takoj po nesimpatičnem anglofrancoskem napadu na Egipt so Egipčani seveda izdali velikansko znamko, ki prikazuje egiptovsko pehoto v nepremagljivem zaletu.

Izrael se je v istem času omejil samo na izdajo treh majhnih znamk, kjer lahko vidimo bajonet, ki ga prepleta oljčna vejica. Zato pa se je toliko bolje izkazal v dejanjih.

Vzhodna Nemčija pa je kmalu nato izdala dve izredni dobrodelni znamki. Na prvi je bil masten pretisk: »Pomagajte Egiptu«, na drugi pa je nehote ovekovečila sovjetski napad na Madžarsko s tem, da je prav iste znamke pretiskala z drugačnim geslom. »Pomagajte socialistični Madžarski«. Ta poziv seveda ni bil namenjen obožanim silam držav Atlantske zveze. Pa tudi ko bi bil...

Posebnost v tem našem kratkem pregledu poštne znamke kot sredstva politične propagande pa predstavljajo ponaredbe, to je izdajanje nelegalnih znamk, ki so podobne uradnim primerkom, pa nosijo ironične inačine v napisih in tudi podobah. Najbolj znana sta primera Nemčije in Anglije.

Nemčija je med vojno tako prikrojila angleško serijo, izdano leta 1937, o priliki kronanja Jurija VI. in Elizabete. Znamka prikazuje kralja in kraljico, nad njunima glavama angleško krono, spodaj pa je datum: 12. maj 1937. Nemški »popravek«[»] pa je bil takle: namesto kolikor toliko ljubkega kraljičnega obraza se je ob kralju košatil brkati Stalin, krono je zamenjala Davidova zvezda, namesto datuma pa je stal napis: »Ta vojna je židovska vojna«.

Angleži seveda niso ostali dolžni. Običajnemu Hitlerjevemu portretu so spretno dotiskali mrtvaško čeljust, napis »Deutsches Reich«[»] pa spremenili v »Futsches Reich«.

Brez dvoma pa so vsa ta potvarjanja prekosili neznanci v Vzhodni Nemčiji. V zadnjem času so namreč prišli na sled celi vrsti znamk, ki so bile pravi preplah za komunistične oblasti, ki so več mesecev bolj pazile na znamke kot pa na običajno pregled pisemske vsebine. In kakšne so bile te znamke?

Ena je namesto redne ilustracije s srpom in kladivom prikazovala debelo vrv, na kateri visi Wilhelm Pieck, namesto državnega imena »Deutsche demokratische Republik«[»] pa je stalo »Undeutsche undemokratische Diktatur«.

Na Schillerjevo spominsko znamko so navdse spretno pristinili stavek: »Mi hočemo biti svobodni, kot so bili naši očetje«.

Vse te znamke so bile tehnično tako dovršene, da so se strokovnjaki spraševali, kako so mogli nemški domoljubi to izvesti. Pa ne samo to. Ironične »korekture«[»] so bile vstavljene, tako spretno in neopitno da je poteklo precej časa, da jih je policija odkrila. In pošta gre v svet! To je bila reklama za državo!

Toda nismo še pri kraju. Pred kratkim je vzhodnonemška vlada izdala

serijo v spomin »kolesarske dirke za mir«. Naši neznanci so kmalu za tem serijo modernizirali in so mesto »za mir«[»] vstavili »za svobodne tajne volitve«.

In še ena znamka med tolikimi. Za dan človečanskih pravic se je tudi oblast Vzhodne Nemčije čutila dolžno, da jih reklamira. Izaala je znamko z napisom: »Tag der Menschenrechte«[»] (Dan človečanskih pravic). Pa so se takoj pojavili popravki z malenkostno in žalostno — resnično spremembo: »Tag der Menschen ohne Rechte«[»] (Dan ljudi brez pravic).

Ta naš skromen in zelo pomanjkljiv pregled bi lahko nadaljevali v brezkončnost, saj je snovi na preobilje. Toda prostor je tesno odmerjen. Hoteli smo le ob nekaterih najznamenitnejših dokazih sedanjega časa pokazati, kako je včasih poslanstvo poštne znamke oddaljeno od njenega prvotnega namena. Od tistega namena, ki ji ga je leta 1836 prvi določil sin majhnega naroda — Slovenec Lovrenc Košir.

Saša Martelanc

PRVA ATOMSKA EKSPLOZIJA

Kadar sliimo o strahotnem razdejanju, ki ga povzročajo atomske eksplozije, se vedno spomnimo na eksplozijo, ko so Amerikanci odvrgli tako bombo nad japonsko mesto Hirošima v avgustu 1945 leta. Ina splošno smatrajo, da je bila to prva atomska eksplozija. Toda temu ni tako.

Leta 1902 je bilo mesto Saint Pierre na otočju Antili dobesedno izbrisano z zemlje zaradi strašne eksplozije. Mesto je štel 30 tisoč prebivalcev. Izvor in silo eksplozije so mogli šele pozno ugotoviti.

Saint Pierre je bilo obmorsko industrijsko mesto, naslonjeno na goro Pelè, ki je visoka 1350 metrov. To goro so imeli za ugasel in nenevaren ognjenik, ki je že 50 let miroval.

Aprila leta 1902 je ta ognjenik oživel. Začelo se je kaditi, bruhati pepel in grneti. Znanstveniki so ljudstvo pomirili, češ da je to le nenevaren vulkanski pojav. Toda 8. maja zjutraj, ko je bilo nebo popolnoma jasno, se je dvignil iz vulkanskega žrela steber dima, kateremu je sledila huda detonacija, ki je pognala v zrak ogromen oblak dima, ki je bliskovito pokrtil vse mesto Saint Pierre. V eni minuti je bilo mesto popolnoma porušeno. Nad mestom je ostal oblak dima v obliki dežnika, iz katerega je deževal žareč pepel in krop. Nato se je nebo zjasnilo.

Priče tega nenavadnega pojava so bili samo mornarji neke ladje, ki je bila na odprtem morju. Ti mornarji so izpričali, da so opazili vijoličast oblak, dolg kake 4 kilometre. V oblaku so opazili blisk in ogenj.

Edini meščan, ki je ostal živ, je bil neki jetnik, ki je bil kaznovan za strog zapor v podzemlju.

Vulkanski strokovnjak Lacroix, ki si je ogledal kraj nesreče, je zapisal: »Žareči oblak je bil kriv smrti in razdejanja«. Geolog De Launay pa je leta 1925 dejal, da bi edino zemeljsko radioaktivno zrno lahko razjasnilo ta pojav.

Maks Sah

Films

OSKAR

Ko so pred 30. leti zamislili kipec, ki je vžigal in še vedno vžiga ničemurnost igralcev in režiserjev vsega sveta, ni imel še svojega imena, niti dokončne oblike. Rodil se je ravno takrat, ko so v mesecu maju leta 1927 ustanovili v Hollywoodu Akademijo za kinematografske znanosti in umetnosti. Na eni izmed prvih sej te Akademije so sklenili, da bi začeli deliti nagrado tistim, ki bi imeli kako posebno zaslugo v kinematografiji, tako z umetniškega kot s tehničnega vidika. Dolgo so razmišljali, kakšna naj bi bila ta nagrada. Cedric Gibbons, eden izmed glavnih ustanoviteljev družbe, je predlagal, naj bi se nagrada razlikovala od prejšnjih. Medtem ko je govoril, je narisal na papir majhen osnutek vojščaka, ki drži roki na ročaju meča. Osnutek so pregledali ostali in ker je vsem ugajal, so sklenili, naj bi nagrada imela to obliko. Risbo so poslali nekemu kiparju v Los Angeles, da bi po njej oblikoval kipec iz bron; pozlatil ga je, visok je 33 cm, težak 3 kilograme.

Sklenjeno je bilo, naj bi kipec delili vsako drugo leto. Prvih enajst je bilo razdeljenih leta 1929. A tedaj ni kipec še imel svojega imena. Dobil ga je šele leta 1931. Gospa Margaret Herrick, ki so jo najeli kot knjižničarko Akademije, je z gledala na pisalni mizi kip in vzkliknila: »Spominja me na mojega strica Oskarja!« Neki časnikar, ki je bil tedaj zraven, je takoj naslednji dan napisal dolg članek, v katerem je med drugim trdil, da so kipu dali ime Oskar. To ime mu je tudi ostalo in je odslej znan kot Oskar. Nekdo se je kasneje zanimal, ali je imela gospa Herrick res takega strica s tem imenom, in je dognal, da je imela le nekega daljnega sorodnika, ki pa ni bil bronastemu vojščaku prav nič podoben.

Nagrada je postala letna 1934. in je začela dobivati vedno večjo veljavo. V Hollywoodu so imeli za velikega le tistega, ki se mu je posrečilo priti do Oskarja.

Pri razdeljevanju skušajo biti čim bolj objektivni, vendar pa jim to zmeraj ne uspe. Paziti morajo tudi na to, da postavijo neko ravnotežje med kipi, ki jih dobijo Amerikanci in tistim, ki jih dobijo tujci. Tako so bili nagrade deležni Angleži (Laurence Olivier, Vivien Leigh, Charles Laughton),

Francozi (Claudette Colbert), Avstrijci (Paul Muni), Irci (Greer Garson), Italijani (Anna Magnani, Ernest Borgnine). Nekaterim se je celo posrečilo dobiti Oskarja dvakrat (Gary Cooper, Vivien Leigh).

Ni čudno, da je tako zaželena nagrada dvignila okoli sebe polno kritik in zavisti. Tisti, ki ne dosepejo do nje, se zaman tolažijo z mislijo, da je ni nikdar dobila niti slavna Greta Garbo. Tisti pa, ki so je deležni, niso tako skromni, da ne bi priznali: »Kdo drugi si jo je bolj zaslužil kot jaz«. Le Humphrey Bogart se je takole izrazil, ko je dobil Oskarja za film »Afriška kraljica«: »Nobene posebne zasluge nimam. Treba bi bilo, da bi vsi kandidati igrali isto vlogo pod vodstvom istega režiserja: šele potem bi videli, kdo jo res zasluži.«

MIRANDA ZAFRED

AVSTRIJSKI FILMI

V okviru tržaškega velesajma, ki je trajal od 23. junija do 7. julija so organizirali razne manifestacije, kot n. pr. dan za cestni promet, razstavo cvetlic, najbolj pa je uspelo predvajanje avstrijskih filmov, ki je bilo, žal, namenjeno le omejenemu številu gledalcev. A gotovo bomo kmalu videli te filme v kinodvoranah, zato je vredno, da se ustavimo pri njih.

Bolj kot »Dnevi filma«, bi lahko prireditev imenovali »Festival avstrijskih filmov«. Festival je trajal od 1. do 4. julija, filme so predvajali v Avditoriju (po izjavah predsednika tržaškega velesajma pa jih bodo predvajali prihodnje leto v novem paviljonu velesajma).

Na programu so bili razni dokumentarji ter filmi.

Najprej o prvih. Bilo jih je cela vrsta, različnih, zanimivih po svoji vsebini. Motiv za filmski trak so bile lepote avstrijske pokrajine, narava raznih letnih časov ter umetnost, glasbena in upodabljaljoča. Prvo mesto je imela klasična glasba in Straussovi veseli motivi. Edino kar je motilo je bil komentar v italijanščini, ki ni bil prepričljiv.

Pestri in polni vsebine so bili v razvedrilo in pouk. Filmi so bili prav tako zanimivi, lepi, polni vsebine, življenjskih problemov, vse to pa prepleteno s pristnim humorjem.

Film »Moja družina« (die liebe Familie) je povzet po komediji »Nikdar ni prepozno«, katera je bila predvajana v Kammerspiele kar 175 večerov zaporedoma. Velik uspeh je dosegel tudi film. Ta je po svoji vsebini zdrav, čeravno pokaže zgrešeno pot glavnih junakov, ki pa se vsi vrnejo na svoje pravo mesto, v družini in v življenju. Režiser bi se lahko spustil v marsikatero neokusne prizore, kot jih pogosto vidimo v raznih filmih, a tega ni storil, kar je hvalevredno. Ta film je lep primer družinske zvestobe, kot je drugi — »Pot v preteklost« zgljed zakonske zvestobe.

Omaru, barvani film, ki je bil posnet v centralni Afriki med plemeni Kirdi in Fulda, je bolj dokumentar, a zelo posrečen. Je poln zanimivosti iz življenja teh dveh plemen, enega še revnega in nekulturnega, drugega pa bolj naprednega in civiliziranega.

Film poln humorja in obujanja vojaške preteklosti pa je »Der Feldmarschall«.

Festival se je zaključil s filmom »Fidelio« iz istoimenske Beethovnovne opere.

Predvajanje teh filmov je bilo predvsem trgovsko-praktičnega značaja, vendar pa mu ni manjkal pečat kulturnega užitka.

Sir Laurence Olivier in Vivien Leigh v sceni »Titus Andronicus« v gledališču Fenice v Benetkah

deski, da dobijo lahko absolventi zaposlitev. V tem oziru vam bi gospod ravnatelj tega zavoda vedel veliko povedati, saj se res skrbno zanima za usodo svojih gojencev. Kot je ob zaključku šole dejal, je važno, da absolventi šole primejo z vso resnostjo in skrbnostjo ter pridnostjo za delo. Od sposobnosti, od pridobljenega znanja v šoli in od marljivosti bo odvisen njih uspeh. Sposobnega in marljivega delavca pa bo rad vzel vsak podjetnik. Znanje dveh jezikov samo koristi pri iskanju službe.

SREDNJE ŠOLE

A ko govorimo o poklicu, oziroma študiju, mislimo predvsem na višje srednje šole. Resnosti srednješolske izobrazbe se zavedajo v splošnem Slovenci, hvala Bogu. Letos je bilo na primer prijavljenih za sprejemni izpit na gimnazijo toliko dijakov kot že več let ne.

Po končani nižji gimnaziji se odločijo za vrsto srednje šole.

Na učiteljske gre pač tisti, ki misli na učiteljski poklic. A ker so vsa učiteljska mesta na Tržaškem zasedena, ni s tem rečeno, da je neumno končati učiteljske. Učiteljska matura velja toliko kot vsaka druga srednješolska matura. In to si učenec pridobi po 4. letih, dočim mora na vsakem drugem zavodu študirati 5 let. S to maturo se lahko upiše na nekatere fakultete visokošolskega študija, ali pa išče službo z diplomo učiteljsca.

Na trgovsko akademijo se bo pač vpisal tisti, ki se misli posvetiti trgovskemu poklicu. Kdor konča to šolo, ima možnosti vpisati se tudi še na univerzo na trgovski oddelek, ki ga uspodobi še za višje in odgovornejše službe.

RADA BI IGRALA. To je moja davna želja. Ali na odru, ali pa — tega niti ne upam — na radiu. Nisem še nikdar nastopila, razen na šolski akademiji z deklamacijo. Pa bi vendar tako rada. Ali bi mi lahko svetovali, kaj naj naredim, da bi se mi ta želja izpolnila?

Po nekaterih vaseh na Tržaškem (nič ne poveste, ali ste iz Trsta ali okolice) imajo dvorane in igrajo. Vem za Bazovico, Dolino, Nabrežino. V Trstu vem za Slovenski oder. To so nepoklicne igralske skupine, ki igrajo iz ljubezni in veselja kot ga imate Vi. Pridružite se jim. Gotovo Vas bodo radi sprejeli. — Da bi igrali kar na radiu, ko še niste nikjer, to najbrže ne bo mogoče. Vendar ni izključeno, če boste svoje veselje strokovno dopolnili. Nihje ne more kar igrati, ne da bi se učil. To ni tako lahka stvar kot morda kdo misli. V jeseni bo tudi Slovenski oder imel svojo šolo za igralce in režiserje. Predovali bodo profesorji — slavisti, strokovnjaki, poučevali jezik in igranje. Priključite se tej šoli. Tudi igrali bodo. In če je v Vas tudi toliko talenta kot veselja, potem bo to začetek Vaših nastopov na odru in morda tudi še kje drugje.

KULTURNI DOM. Mislim, da ste se zmotili, gospod urednik, ko pišete, da je dala denar za slovenski kulturni dom v Trstu Italija. Denar smo zbirali mi, Tržaški Slovenci.

Res, tudi ta nabirka je bila. Mislim, da znaša okoli 8 milijonov. Toda, slovenski kulturni dom, ki ga zdaj grade ne zidajo s tem denarjem, ampak s 500 milijoni, ki jih je dala italijanska vlada. Zato vse tisto kar smo zapisali zadnjič, drži.

O vseh drugih pojasnilih, ki smo jih obljubili zadnjič, pa bomo še pisali, ko bomo dobili točne podatke.

Človek se približa dečku, ki kadi cigareto:

»Tako majhen in že kadiš?«

»Moj ded je živel do devetindevedesetega leta.«

»Mar je kadil ko je bil majhen?«

»Ne, toda ni se vmešaval v zadeve drugih.«

»Oče, zakaj se ne igraš z menoj?«

— Nimam časa.

— Zakaj nimaš časa?

— Ker moram delati

— zakaj moraš delati?

— Da zaslužim denar!

— Zakaj rabiš denar?

— Da ti dam jesti!

— Kratek odmor: ... nisem lačen, pridi se igrat z menoj!

— Marijanček vpraša bratca, ko mu pokaže palec, kaj je to?

— Palec.

— In to?

— Kazalec.

— Nato odpre roko in vpraša:

— In to, kako se imenuje?

— Zaušnica! — odgovori mali bratec iz lastne izkušnje.

Literarni pogovori

Tudi za to številko smo dobili precej literarnih prispevkov, ki še niso zreli za tisk. Vesel sem novih imen, novih poskusov in prizadevanj. To je samo dokaz, da ljubezen do lepe domače besede in hrepenenje po umetniškem ustvarjanju v nas raste. Mladika bo morala dati vedno novih pobud in možnosti objav.

Vendar pa morate razumeti, da ni vsaka stvar, ki ste jo napisali — morda prvič — že dobra za objavo. Vsaj tistim minimalnim zahtevam umetnosti mora odgovarjati. Zato pošljite vedno naslov, da Vam z navodili rokopis lahko vrnem. Včasih v tej rubriki ni mogoče zadosti jasno in obširno odgovarjati.

F. V.: Vaša novela je precej dobra. Le preveč je še navadnega opisovanja in premalo močnega lastnega doživljanja in življenja v snov. Z nekaj popravki bo prišla novela na vrsto v eni prihodnjih številkih.

B. Zemlja: Vašo pesem — spet edino — smo dobili malo prepozno, ko je bila številka za tiskarno že pripravljena. Vaša prva pesem se mi je zdela boljša. Če ne boste med tem poslali kake nove zbirke, bo pesem »V pričakovanju« prišla prihodnjič na vrsto.

Mirca: Vidite, Vaša proza je navaden popis sprehoda. Nič novega, nič zanimivega. To bi lahko objavil kak časnopis pod kroniko. Če hočete, da se boste dvignili na raven literature, se morate odtrgati od tistega vsakdanjega popisovanja. Novela, ki ste jo hoteli napisati, mora biti zaključena zgodba z začetkom in koncem. Da, tudi konec mora nekaj povedati. Vaše pripovedovanje pa je nezanimivo in kar nekam zbledi. Pošljite kaj novega. Sele potem Vam bom lahko svetoval, ali pišite, ali je bolje, da te poizkuse opustite.

A. Mekuž: Hoteli ste napisati balado, a se Vam niso posrečile. Preveč so dolgovozne — balada pa mora v krepkih obrisih in jedrnatem jeziku poustvarjati dogodke. Dogodki bi še bili, saj so mestoma res strahotni, toda — ali pišete verze ali rimano prozo. To ni ne eno ne drugo. Berite ponovno in ponovno kako Aškerčevo balado, ali pa Gestrinovo, Kosovelovo... Boste videli, da je potrebno dosti daru, truda, morda dosti popravkov, preden je pesem res oblikovno in stvarno dobra. Poskusite pisati prozo — zdi se, da boste tam prej uspeali. Vendar ne »vrzite zgodbo na papir« kot kak velik pisatelj in potem takoj na pošto! Brez zamere!

Raven: Nežna čustva, precej dovršen slog in lep jezik govori iz Vaše črtice. A tistega minimalnega dogodka ni. Zato je vsa črtica eno samo cingljanje z besedami. Morda bi laže napisali lirsko pesem. Kakor je nekaj odlik v Vašem prispevku, so vendar pomanjkljivosti prevelike, da bi črtico tiskali. Poskusite poslati več.

Jože Peterlin

Za dobro voljo

Debelemu človeku spodrsne na bananinem olupku in se skotali po stopnicah. V padcu zavleče za seboj Matevža. Končno dospeta do kraja stopnic. Matevž, ki ni še prišel, k sebi, ostane še naprej na trebuhu debelega moža. Ta mu po eni minuti zelo mirno in prijazno reče: Žal mi je, gospod, ali jaz ne nadaljujem poti...«

Govornik govori zbrani množici na glavnem trgu malega mesta: »Meščani, dali vam bomo ceste, luč, vodo...«

»A vodo že imamo« — ga prekine poslušalec.

»Nič ne dè, razširili bomo cevi.«

— »Gospa, mrzlo pivo, prosim!«

— »Evo vam, zelo mrzlo je.«

— Kmalu za tem: »Gospa, kje pa ste imeli to pivo? Pod kocklo?«

Repentabor

*uabi tudi letos tržaške in goriške
Slovence na tradicionalni*

SLOVENSKI TABOR

**Glavna točka programa je igra v petih
dejanjih s petjem:**

DESETI BRAT

Napisal: JOSIP JURČIČ

Dramatiziral: FRAN GOVEKAR

Režija: prof. JOŽE PETERLIN

Nastopa okoli 50 igralcev Slovenskega odra. Med njimi igralci, ki jih poznamo iz iger po radiu kot: Stana Oficija, Slavko Rebec, Angel Prašelj, Marija Oficija, Maruška Raunikova, Drago Štoka, Livij Valenčič, Gregor Pertot, Marijan Bajc in drugi.

To bo naš veliki slovenski praznik v prelepi utrdbi, kamor so se naši predniki zatekali v nevarnostih, ob Marijinem svetišču, ki je dajalo v vsej zgodovini našim očetom moči, da so v stiskah vztrajali.

VSI TRŽAŠKI SLOVENCİ TA DAN NA REPENTABOR, DA SI V SKUPNOSTI OKREPIMO MOČI!

**AVTOBUSNE ZVEZE BODO REDNO POSLOVALE
ZACETEK IGRE OB 16,30**